

Archeologienota

Erpe-Mere Gentssteenweg- Leedsesteenweg

Verslag van Resultaten

Titel
Archeologienota Erpe-Mere Gentsesteenweg-Leedsesteenweg: Verslag van Resultaten

Auteur(s)
Ali Jelene Scheers

Erkende archeoloog
Robrecht Vanoverbeke

BAAC-Projectnummer
2018-0767

Plaats en datum
Gent, 7 september 2018

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 927
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

Inhoud

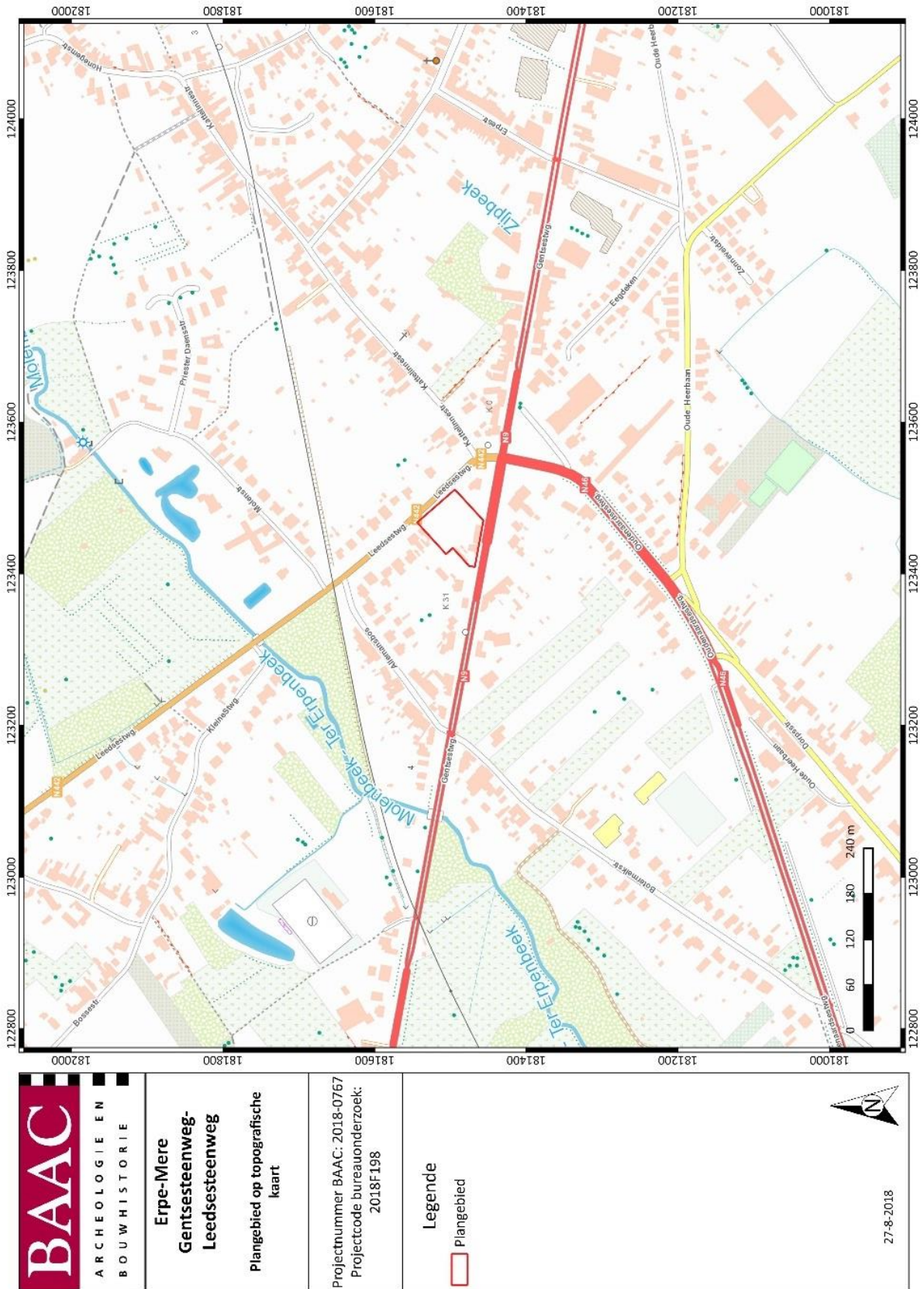
1	Bureauonderzoek	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Juridisch kader en onderzoekstraject	4
1.1.3	Aanleiding	4
1.1.4	Huidige situatie	5
1.1.5	Geplande werken en bodemingrepen	6
1.1.6	Randvoorwaarden	13
1.2	Werkwijze en strategie	14
1.2.1	Onderzoeksvragen	14
1.2.2	Heuristiek	14
1.3	Assessmentrapport Bureauonderzoek	16
1.3.1	Landschappelijk kader	16
1.3.2	Historisch kader	28
1.3.3	Cartografische bronnen	28
1.3.4	Orthofoto's	33
1.3.5	Archeologisch kader	36
1.4	Besluit	42
1.4.1	Datering en interpretatie	42
1.4.2	Archeologische verwachting	42
1.4.3	Potentieel op kennisvermeerdering	43
1.4.4	Afweging noodzaak verder onderzoek	44
2	Samenvatting	46
3	Lijst met figuren	47
4	Lijst met tabellen	47
5	Plannenlijst	48
6	Bibliografie	51
7	Bijlagen	52

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Erpe-Mere, Gentssteenweg-Leedsesteenweg	
Ligging	Gentssteenweg 52, gemeente Erpe-Mere, provincie Oost-Vlaanderen	
Kadaster	Erpe-Mere, Afdeling 1 (Erpe), Sectie A, Percelen 785w, 785w2, 785p2, 785e, 785f en 785h	
Coördinaten	Noord: x: 123467.52 ; y: 181543.75 Oost: x: 123510.77 ; y: 181494.14 Zuid: x:123470.30 ; y: 181456.61 Zuidoost: x: 123410.08 ; y: 181475.38	
Projectcode BAAC Vlaanderen	2018-0767	
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block; text-align: center;"> Bureau- onderzoek </div>	Projectcode	2018F198
	Erkend archeoloog	Robrecht Vanoverbeke (Erkenningsnummer: 2015/00022)
	Betrokken actoren	Ali Jelene Scheers (archeoloog)
	Betrokken derden	/

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart¹

¹ AGIV 2018e

1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

1.1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het plangebied *Erpe-Mere Gentsesteenweg-Leedsesteenweg* zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de aanleg van wegenis, wooneenheden met ondergrondse parkeergelegenheid en een groendomein met waterloop) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 4811 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met

gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³

Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor ‘beschermde onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in een woon- of recreatiegebied ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3.000 m² of meer bedraagt en de ingreep minstens 1.000 m² bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze bekrachtigde archeologienota wordt bij de stedenbouwkundige aanvraag gevoegd.

1.1.4 Huidige situatie

Het plangebied Erpe-Mere Gentsesteeweg-Leedsesteeweg bestaat omvat zes percelen (785w, 785w2, 785p2, 785e, 785f en 785h, Figuur 2) waarop zich momenteel één gebouw, tegen de westgrens aan, en verharding met containers bevindt. Deze huidige situatie is te zien op de meest recente orthofoto (Figuur 3). Het gebouw is 110 m² en is gebouwd op perceel 785p2. Het is momenteel onduidelijk of er een kelder aanwezig is. De verharding is circa 471 m², bevindt zich op perceel 785w2 en bestaat voor circa 313 m² uit kasseien. Van deze verharding loopt een aangestampte grintweg naar de Leedsesteeweg.

Over het bestaande gebouw in het plangebied is weinig informatie gekend. Op basis van geraadpleegde luchtfoto's (zie hoofdstuk 1.3.4) kon worden aangetoond dat het pand er tussen 2003 en 2013 werd gebouwd.

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017

Figuur 3: Plangebied op huidige orthofoto⁴

1.1.5 Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant op het terrein Erpe-Mere Gentsesteenweg-Leedsesteenweg de bouw van complex waarin zowel woon-, kantoor- en handelsruimtes als ondergrondse parkeerplaatsen zullen worden ondergebracht. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

De ingrepen voor de aanleg van een ondergrondse parkeergarage tot niveau -2 zullen een totale oppervlakte van ca. 3097 m² verstoren en dit tot op grote diepte onder het huidige maaiveld.

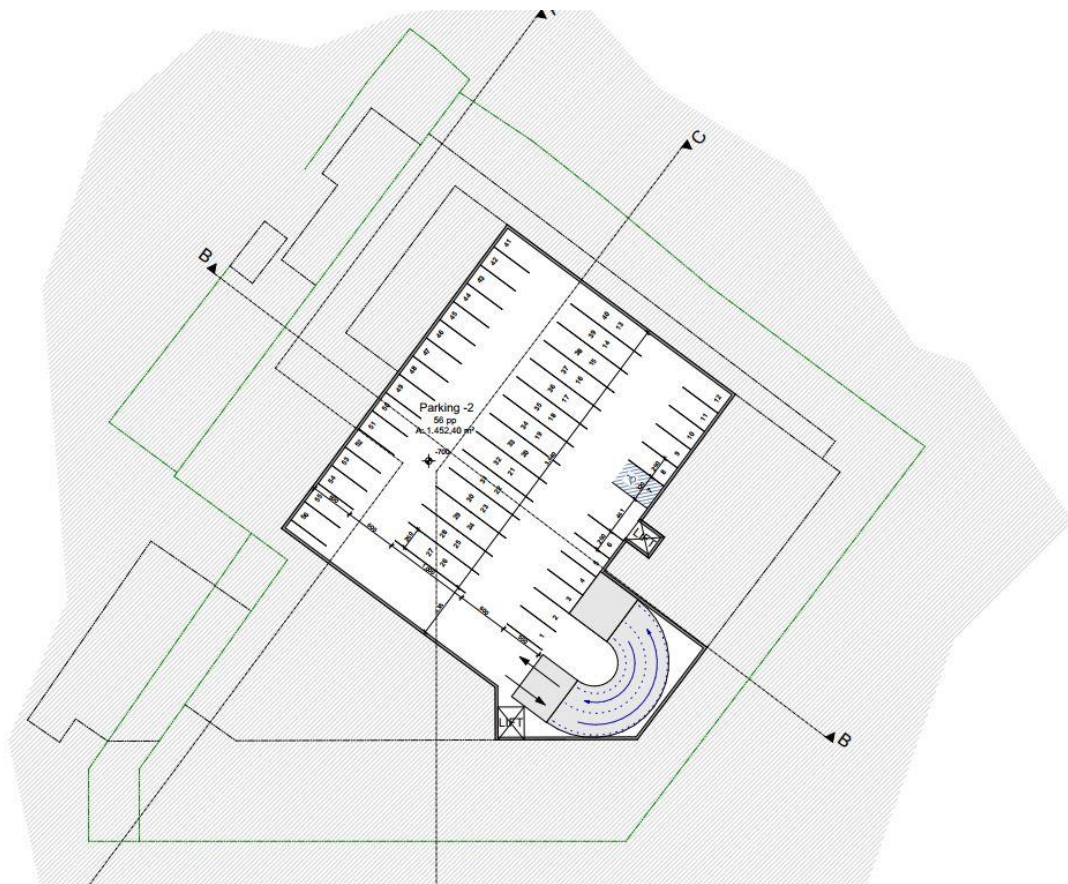
- De garage op niveau -2 (Figuur 4, Figuur 5) zal plaats bieden aan 56 parkeerplaatsen en neemt een oppervlakte in van 1452.4 m². Hiervoor wordt zeven meter uitgegraven voor de kelderverdieping zelf, en bijkomend 50 cm voor de vloer.
- De garage op niveau -1 (Figuur 6, Figuur 7) zal eveneens plaats bieden aan 56 parkeerplaatsen en neemt een oppervlakte in van 1742.8 m². Aanpalend aan deze garage wordt een handelspand opgetrokken van 1148.4 m². Onder dit pand komt eveneens een kelder die tot 4,5m meter diepte wordt uitgegraven. De totale versterking voor deze verdieping is bijgevolg 3096.8 m².

⁴ AGIV 2018c

De ingrepen voor de aanleg van niveau 0, het gelijkvloers, zullen 4519.8 m² van de totale oppervlakte van het plangebied (4811.3 m²) verstoren (Figuur 8, Figuur 9). Voor elk van deze ingrepen wordt een vloerplaat van 50 cm uitgegraven.

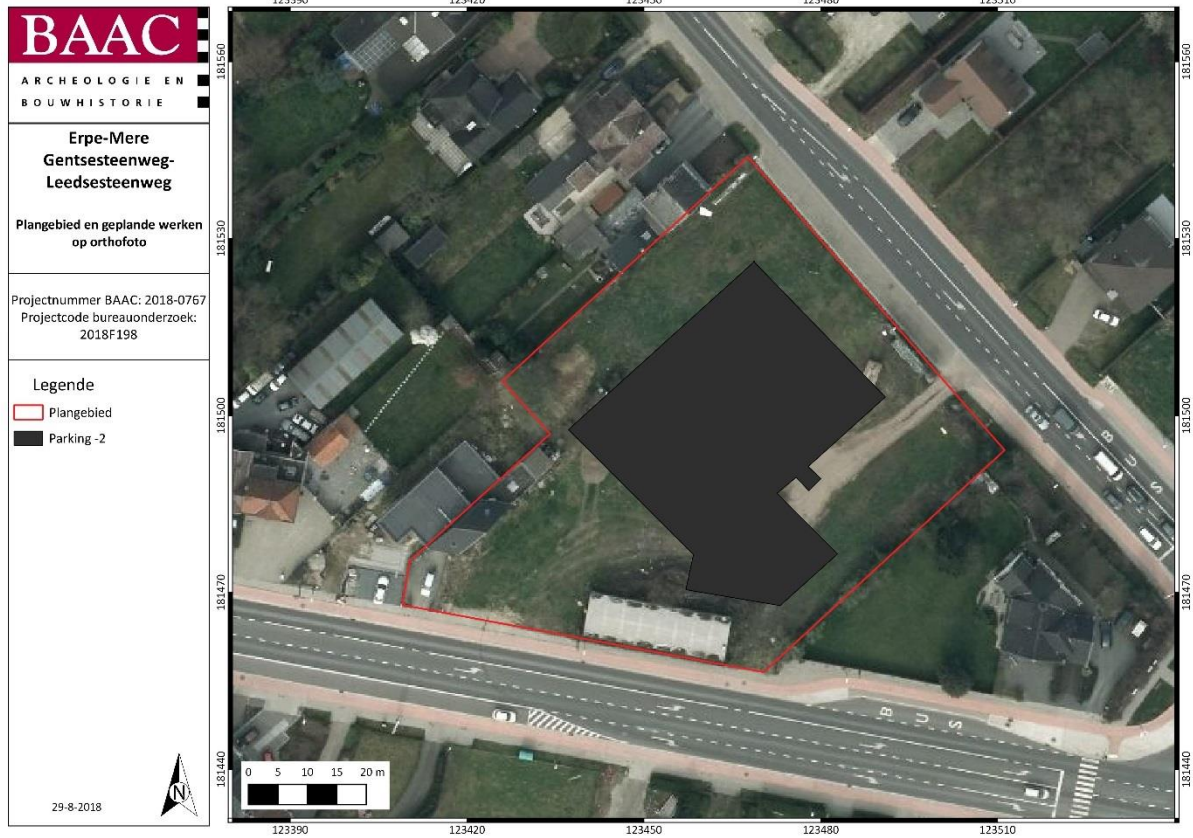
- Bouw van vier handelsruimtes (526.3, 273, 315 en 617.9 m²). Bovenop de handelsruimtes komen nog woon- en kantoorruimtes en enkele groendaken.
- De aanleg van 26 parkeerplaatsen en bijbehorende niet-waterdoorlatende verharding (1717.2 m²)
- De rest van het gebied bevat groenaanleg (1055.4 m²).

Kort samengevat zal het plangebied voor 3096.8 m² verstoord worden tot minstens 4.5m diepte. De resterende oppervlakte van het plangebied wordt eveneens bebouwd. Binnen het plangebied van 4810 m² mogen we dus spreken van een bijna totaalverstoring van de ondergrond.

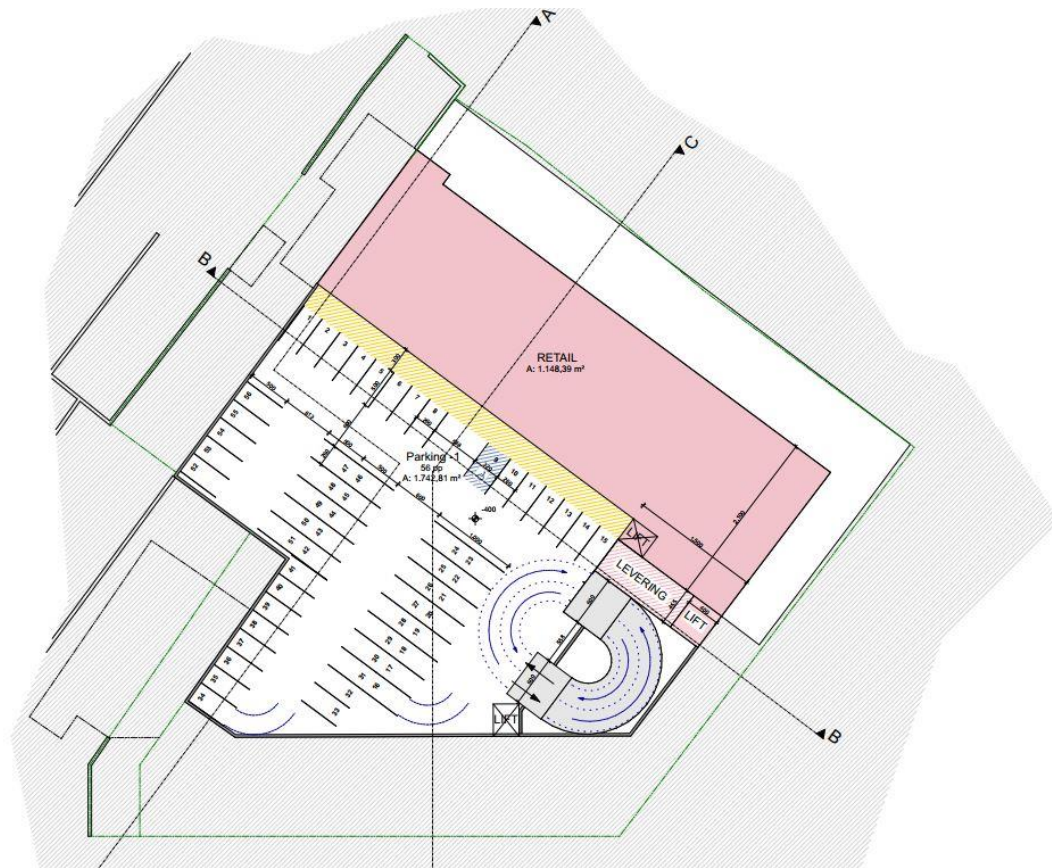
Figuur 4: Geplande ingrepen op verdieping -2⁵

⁵ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

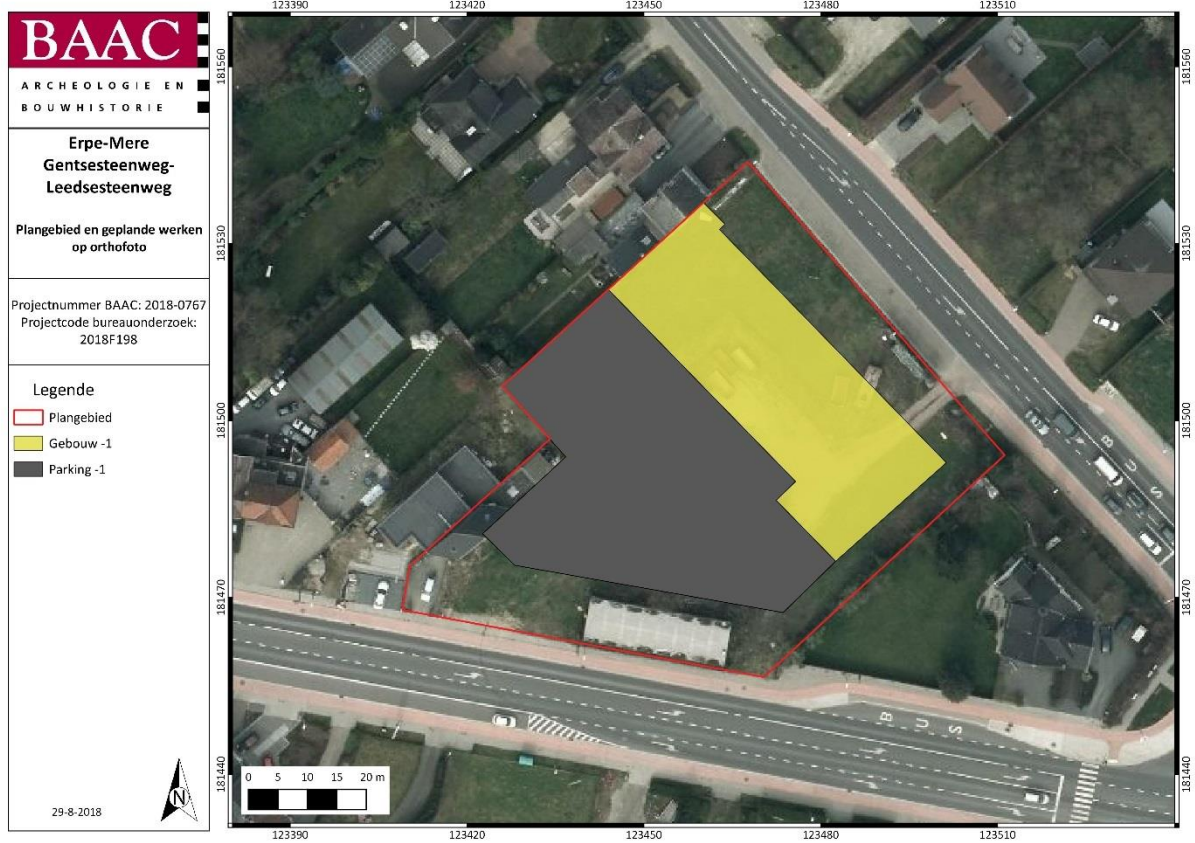
Figuur 5: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op verdieping -2 op orthofoto⁶

⁶ AGIV 2018d

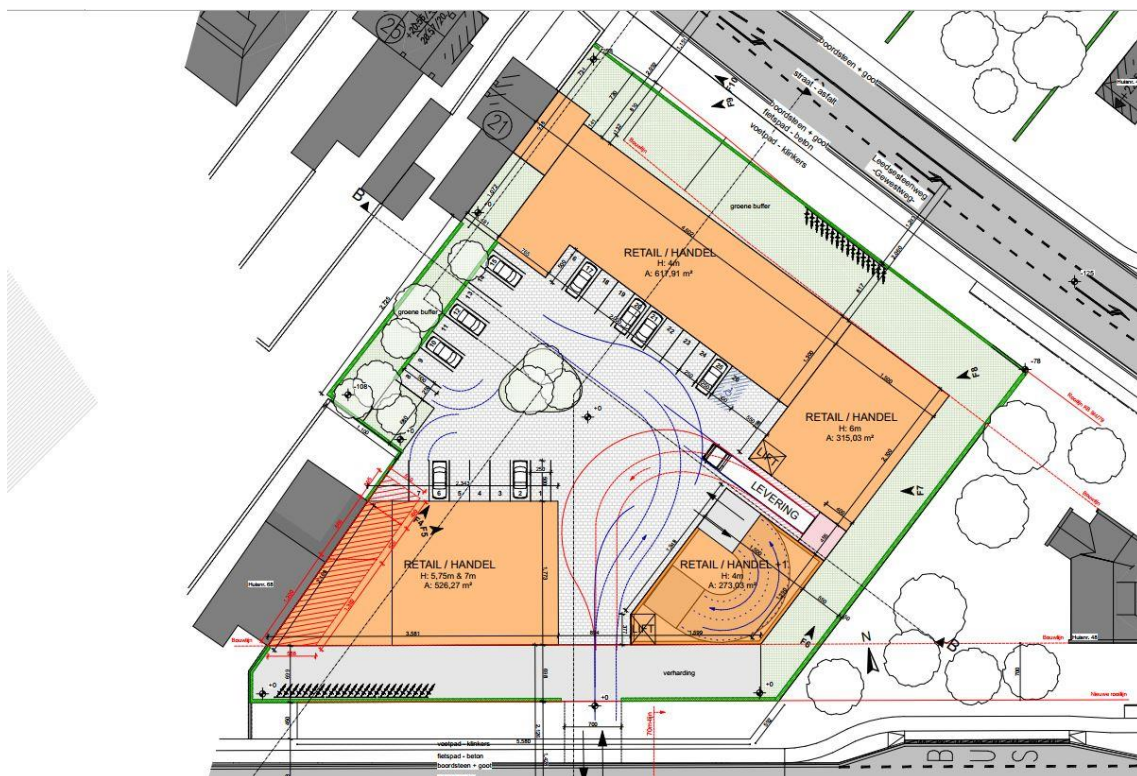

Figuur 6: Geplande ingrepen op verdieping -1⁷

⁷ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

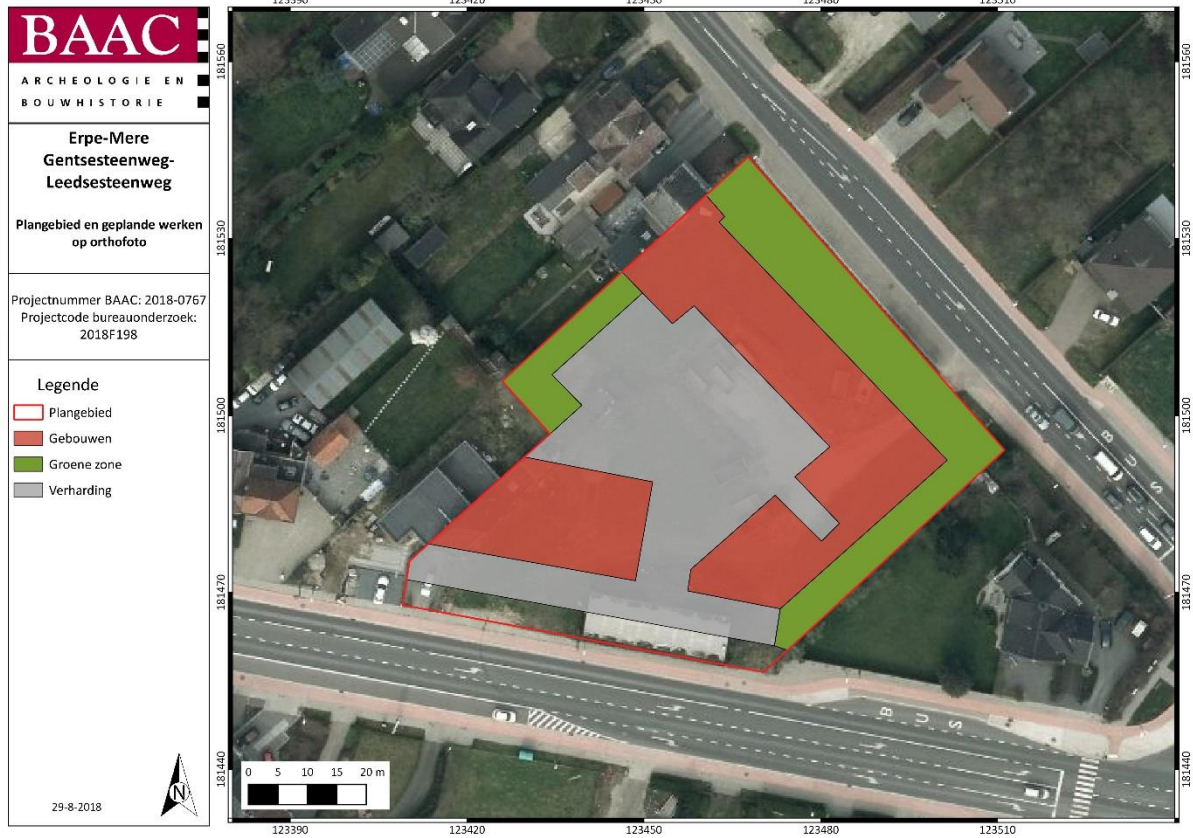
Figuur 7: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op verdieping -1 op orthofoto⁸

Figuur 8: Geplande ingrepen op het gelijkvloers⁹

⁸ AGIV 2018d

⁹ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

Figuur 9: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op gelijkvloers op orthofoto¹⁰

¹⁰ AGIV 2018d

1.1.6 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat het terrein nog niet in eigendom van de opdrachtgever is, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, na het in eigendom komen van de terreinen uitgevoerd dient te worden.

1.2 Werkwijze en strategie

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

1.2.1 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de bewaringstoestand van deze waarden?
- Betreft het behoudenswaardige archeologische waarden?
- Wat is de relatie tussen deze waarden en het landschap?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

1.2.2 Heuristiek

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart

- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen, Popp- en Vandermaelenkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart*.¹² Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

¹² BEYAERT et al. 2006

1.3 Assessmentrapport Bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

1.3.1 Landschappelijk kader

Hieronder volgt een overzicht van het grondgebruik en de aardkundige, hydrografische en fysisch-geografische gegevens van het plangebied.

Topografische situering

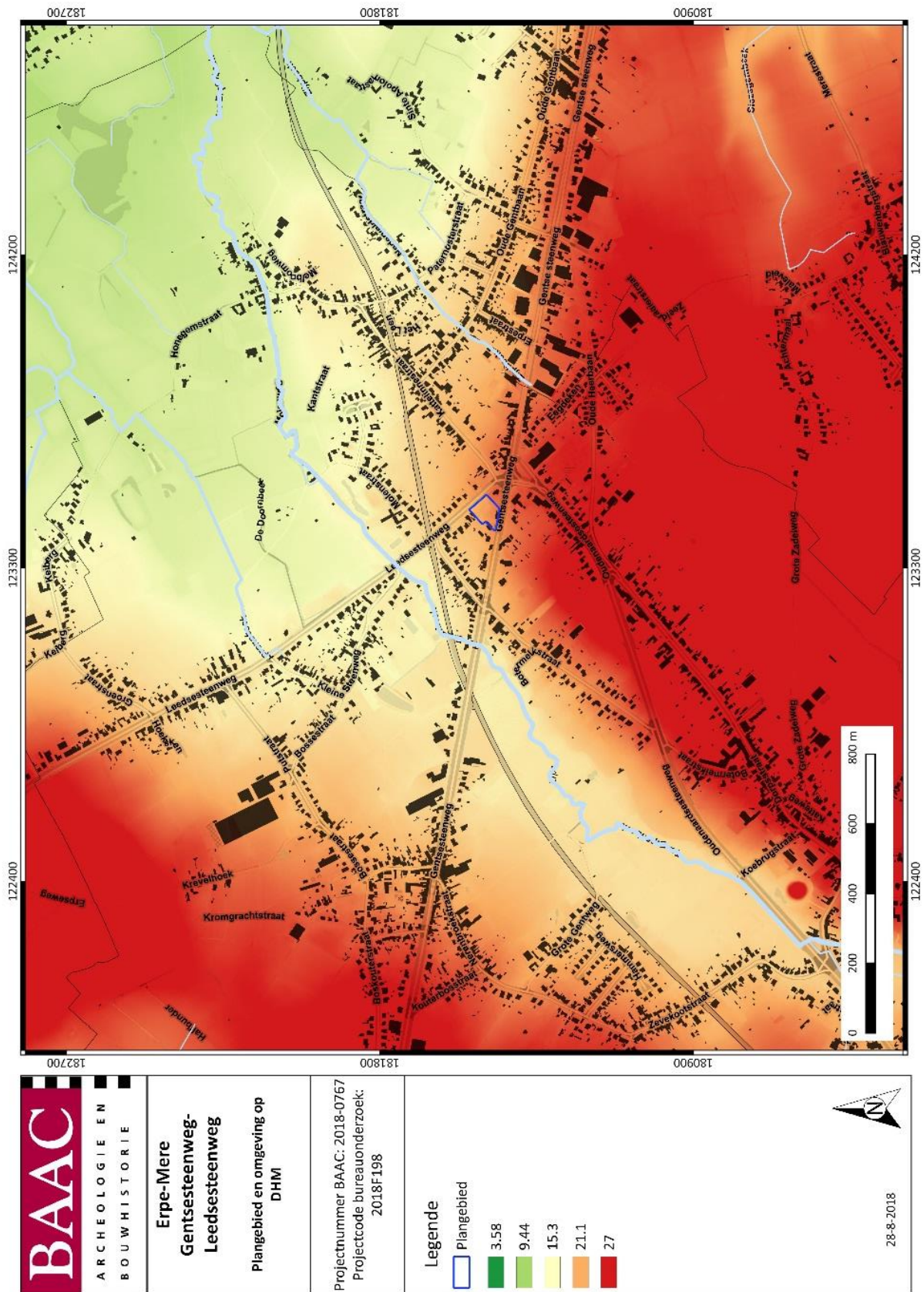
Het plangebied ligt in het Oost-Vlaamse Erpe, dat sinds 1977 samen met Aaigem, Bambrugge, Burst, Erondegem, Mere, Ottergem en Vlekkem de fusiegemeente Erpe-Mere vormt. De landelijke deelgemeente heeft een oppervlakte van 8.28km² en is daarmee de grootste van de gemeente Erpe-Mere.

Erpe-Mere grenst in het noorden aan Lede, in het oosten aan Aalst en Haaltert, in het zuiden aan Herzele en in het westen aan Sint-Lievens-Houtem. De gemeente ligt op uitlopers van de heuvelzone van de Vlaamse Ardennen en in de Denderstreek. Het gebied ten noorden van de weg Aalst-Gent (N9) ligt op 10 tot 30 meter hoogte, het gebied tussen de N9 en de E40 Brussel-Gent ligt op een hoogte tussen 25 en 50 meter en het gebied ten zuiden daarvan heeft heuveltoppen van rond de 80 meter.

Daarenboven wordt de gemeente doorkruist door twee beken, beiden “molenbeek” genaamd en lopend van zuidwest naar noordoost. De Molenbeek die door Burst, Bambrugge, Ottergem, Vlekkem en Erondegem loopt, mondt uit in de Schelde. De Molenbeek-Ter Erpenbeek in de Dender. Mede vanwege het reliëf bevinden zich in de gemeente elf watermolens. De gemeente telt zo de meeste watermolens van heel België.

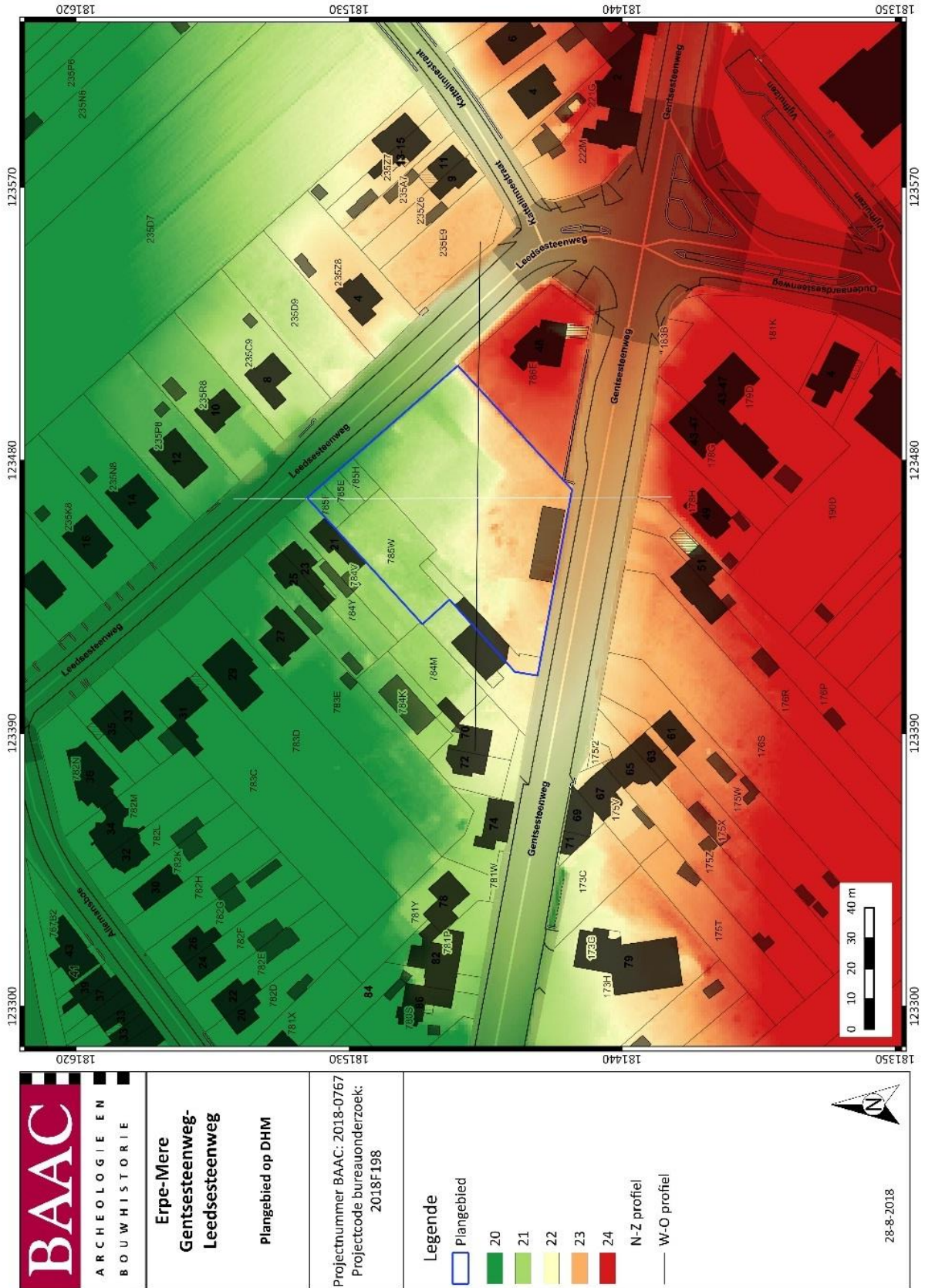
De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 1 en Figuur 2. Het plangebied is gelegen aan de hoek die gevormd wordt door de Gentssteenweg (N9) en de Leedsesteenweg (N442), op 1.5 km van de Sint-Martinuskerk in het dorpscentrum van Erpe. De Gentssteenweg loopt enigszins parallel met de E40 en verbindt Aalst met Gent. De Leedsesteenweg komt van Lede uit op de Gentssteenweg in het vijfhuizenkruispunt, op een steenworp van het plangebied.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 10 en 30 m + TAW. Gezien het plangebied zich aan de voet van een getuigenheuvel bevindt, kent het terrein zelf een stijgend verloop naar het zuiden toe.

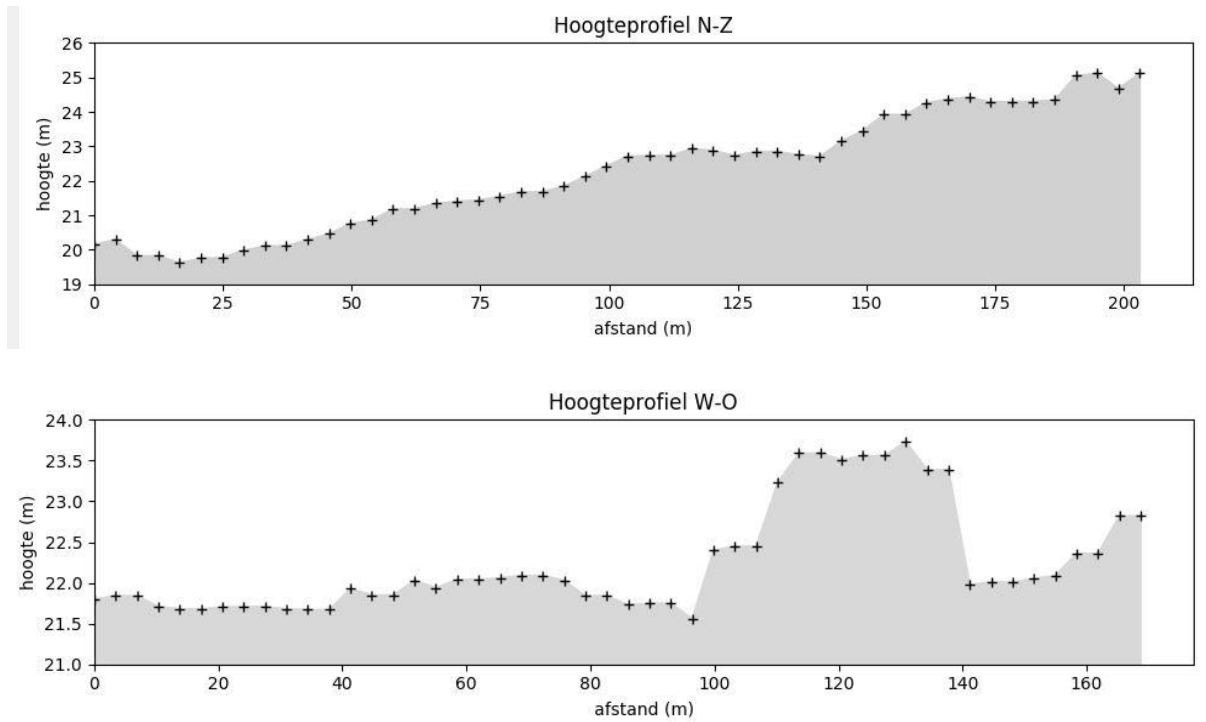
Figuur 11: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)¹³

¹³ AGIV 2018b

Figuur 12: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM¹⁴

¹⁴ AGIV 2018b

Figuur 13: Hoogteverloop terrein¹⁵

Landschappelijke en hydrografische situering

Het onderzoeksterrein bevindt zich op de rechterflank van de Ter Erpenbeekvallei. Hydrografisch gezien behoort het gebied tot het bekken van de Dender. De Ter Erpenbeek watert af naar de Dender en mondt er iets ten noorden van Aalst in uit. Ten zuiden van het projectgebied bevindt zich één van de typisch ZW-NO gerichte tertiaire getuigenheuvels van het Schelde-Dender interfluvium. Deze scheidt de Ter Erpenbeek van de Molenbeek van Wichelen, één van de vier grote beekinterfluvia in deze regio. De Molenbeek mondt uit in de Schelde ter hoogte van Wichelen. De consequent gerichte heuvelruggen van het Schelde-Dender interfluvium vertonen trapvormige vervlakkingen die naar het noorden afhellen. Het hoogste niveau bevindt zich te Sint-Lievenshoutem (+80 m). Het intermediaire niveau ligt noordwaarts en bedraagt +60 m. De hoogte van de laatste heuvels grenzend aan de Vlaamse Vallei bedraagt +30 m. De getuigenheuvel waar de onderzoekslocatie aan gelegen is, bevindt zich tussen het intermediaire en laagste niveau. De verschillende beekvalleitjes in dit groot gebied van de interfluvia verlopen volgens een WZW-ONO as. Deze zijn vrij sterk ingesneden en het niveauverschil tussen dalbodem en rugtop varieert tussen 10 en 20 m.¹⁶

aleoegen en Neogeen (Tertiair)

Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*¹⁷ wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door het Lid van Kortemark, dat onderdeel is van de Formatie van Tielt (Figuur 14). Het bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleig-siltig zeer fijn zand, en is gemiddeld 12 m dik.¹⁸

¹⁵ AGIV 2018b

¹⁶ Vermeire et al. 1999, 8.

¹⁷ DOV Vlaanderen, 2016.

¹⁸ De Geyter 1996, 17-18.

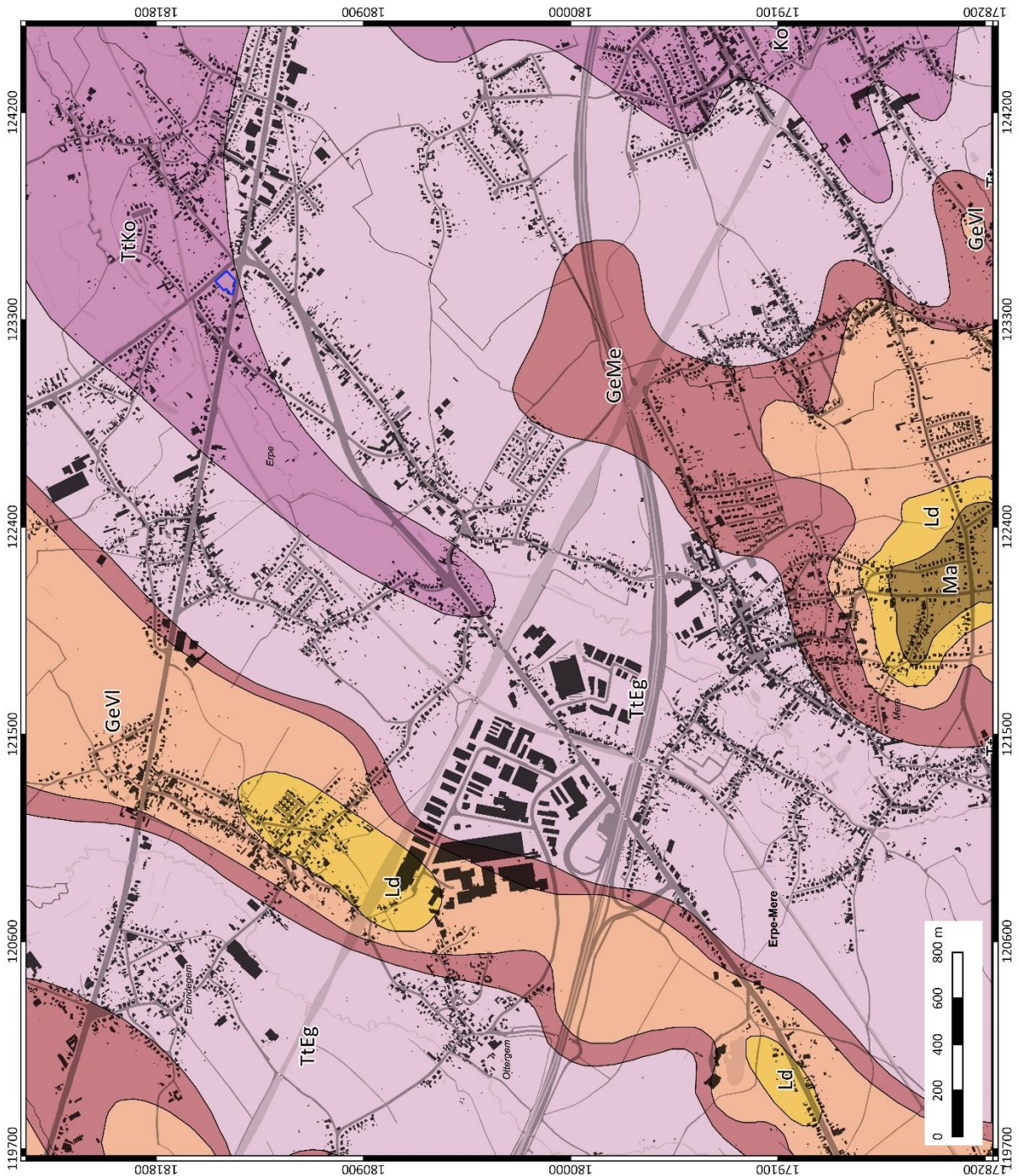
In de omgeving van het plangebied komen ook nog andere tertiaire afzettingen voor. Ten zuiden van het plangebied is het Lid van Egem te vinden, eveneens onderdeel van de Formatie van Tielt. Het bestaat uit glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand, waarin kleilagen en ook lagen nummulietenkalksteen voorkomen. De dikte van het Lid van Egem schommelt er rond de 20 m. Zuidwaarts gaat dit over naar een kleiiger facies¹⁹.

Op de getuigenheuvels in de buurt van het plangebied komen ook tertiaire afzettingen voor. Het Lid van Merelbeke, onderdeel van de Formatie van Gent, bestaat uit donkergrijze klei en bevat dunne zandlensjes met organisch materiaal en pyrietachtige concreties. Het is gemiddeld 4 m dik. Het Lid van Vlierzele, onderdeel van de Formatie van Gent, wordt gevormd door grijsgroen glauconiethoudend fijn zand, is duidelijk horizontaal of kruisgewijs gelaagd en bevat kleilagen, bovenaan humeuze tussenlagen en plaatselijk dunne zandsteenbankjes. Naar onder toe is een overgang in homogeen kleiig zeer fijn zand te onderscheiden. De dikte varieert sterk, maar bedraagt gemiddeld 12 m. Op de toppen van de heuvel komt in de ondergrond de Formatie van Lede voor. Deze afzetting bestaat uit grijs, matig tot fijn zand en is kalkhoudend met *Nummulites variolarius*. Soms bevat het drie kalkzandsteenbanken en een basisgrind. De kalkhoudende zandsteenbanken werden in het verleden ontgonnen tot het verwerven van bouwstenen. Gemiddeld is de Formatie van Lede 6 m dik.

De besproken afzettingen behoren tot het Vroeg en Midden-Eoceen en hebben een ouderdom tussen 54 miljoen en 42,5 miljoen jaar. Lokaal op de hoogste toppen van de omliggende heuvels uit de wijdere omgeving van het projectgebied komen nog iets jongere afzettingen voor. Dit zijn de zogenaamde Formaties van Maldegem. Deze mariene eenheid bestaat uit een afwisseling van zanden en kleien met geleidelijke overgangen. Ze is niet kalkhoudend en bevat geen opvallende macrofossielen²⁰.

¹⁹ De Geyter 1996, 28-30.

²⁰ De Geyter 1996, 22.

<p>BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE</p>	<p>Erpe-Mere Gentsesteenweg- Leedsesteenweg</p>
	<p>Plangebied op tertiairgeologische kaart</p>
<p>Projectnummer BAAC: 2018-0767 Projectcode bureauonderzoek: 2018F198</p>	
<p>Legende</p> <ul style="list-style-type: none"> Plangebied Tertiair L. Merelbeke L. Vierzele F. Lede F. Maldegem F. Tielt L. Egem L. Kortemark 	<p>27-8-2018</p>

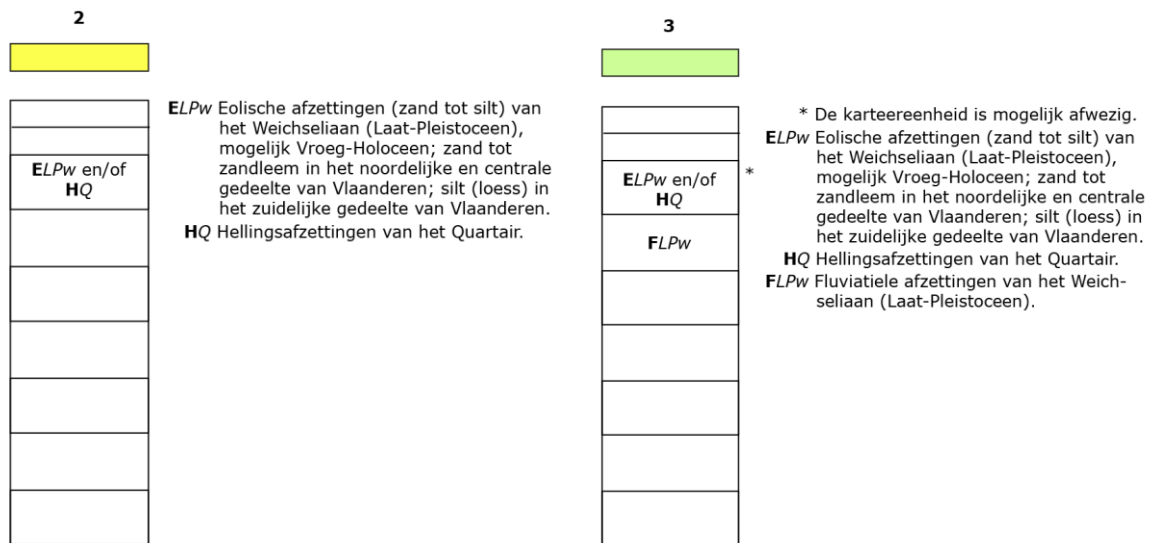
Figuur 14: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart²¹

²¹ DOV VLAANDEREN 2017b

Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000 (Figuur 16) komen ter hoogte van het plangebied eolische afzettingen (silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (**ELPw**) en/of hellingsafzettingen van het quartair (**HQ**) voor (eenheid 2). Een klein deel van het plangebied kent dezelfde eolische afzettingen (**ELPw**) en/of hellingsafzettingen (**HQ**) bovenop fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (**FLPw**) (eenheid 3).

Ter hoogte van de Ter Erpenbeek, ten noorden en ten westen van het plangebied, liggen fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (**FLPw**). Deze worden afgedekt door gelijkaardige eolische en/of hellingsafzettingen (**ELPw** en/of **HQ**). Op hun beurt worden deze afgetopt door fluviatiele afzettingen uit het Holoceen (**FH**). Op de kaart is dit eenheid 3a.

Figuur 15: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied²²

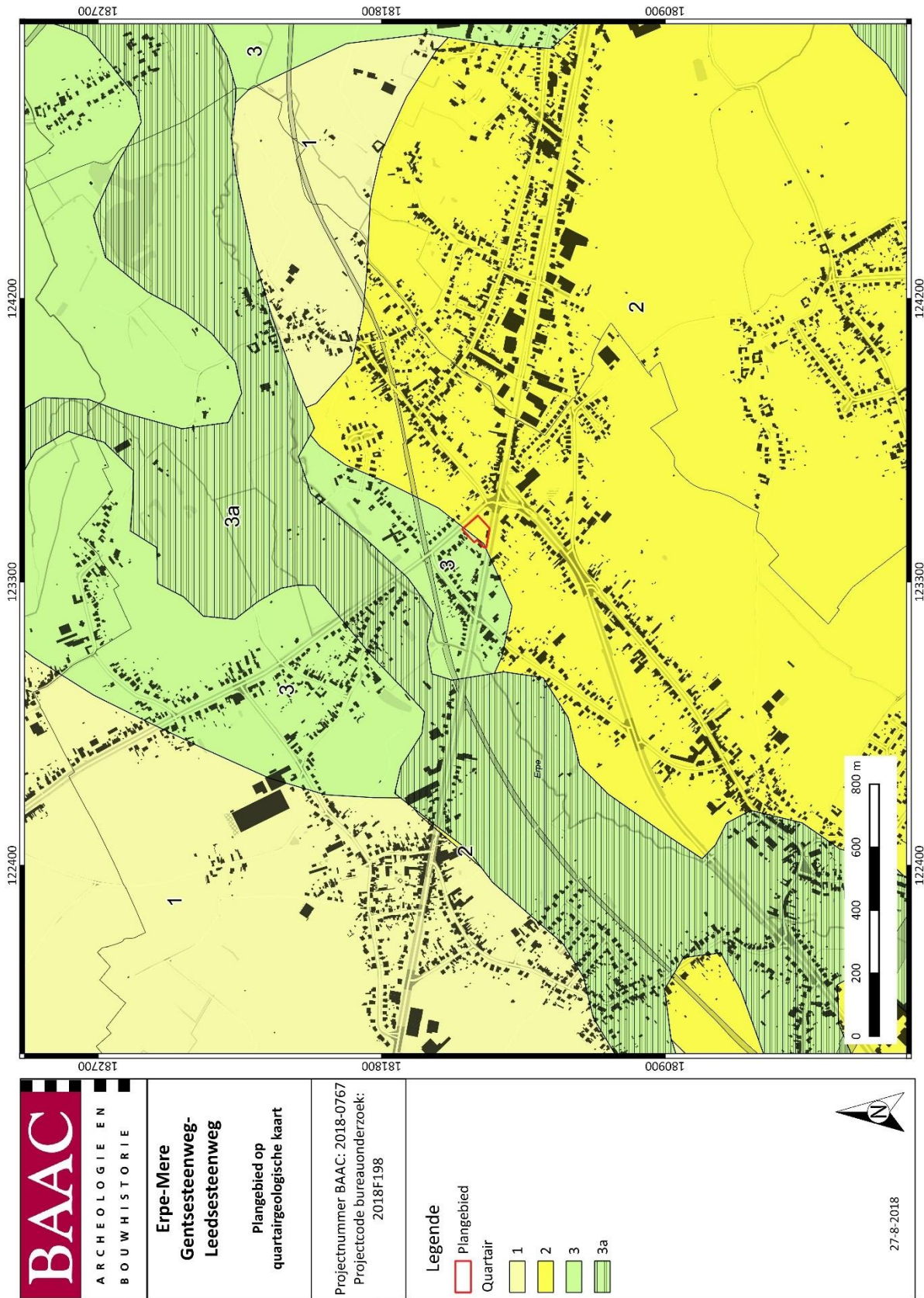
Op de quartairgeologische kaart schaal 1:50.000 (Figuur 17) staat het plangebied grotendeels gekarteerd als nF1Gv. Dit houdt in dat de quartairbodem bestaat uit Weichseliaans niveo-eolisch aangevoerde loess (eventueel lokaal niveo-fluviaal herwerkt). Deze lemige sedimenten zijn afgezet bovenop Weichseliaan fluvio-periglaciaal zandig facies dat op sommige plaatsen gescheiden is door een fluvio-periglaciaal lemig facies. Het onderste zandig complex bestaat overwegend uit middelmatig fijn tot middelmatig grof zand (zwak glauconiethoudend) dat naar onder toe zelfs nog grover wordt en dat talrijke grindelementen en ook schelpresten bevat. Het bovenste zandig complex bestaat uit middelmatig, fijn zand, met laminae of lenzen middelmatig zand. Het is opgebouwd uit een juxtapositie en superpositie van ondiepe (0.5 à 1.0 m) kruisgelaagde geulvormige structuren met diagonale of tangentiële prograderende interne laminaire gelaagdheid. Aan de basis komt op vele plaatsen een dunne, maar duidelijke grindvloer voor. Deze eenheid vertoont kryoturbaties en vorstwiggen. Dit alles ligt bovenop vroeg-Weichseliaan valleibodemgrind, wat bestaat uit zand, met soms grove vegetatieresten, soms wordt er ook klei beschreven, maar vooral grind is dominant aanwezig. Het grind is opgebouwd uit sedimenten van verschillende oorsprong (zandsteenkeien, silex). De afzetting is het dikst in de nabijheid van Aalst.²³

²² DOV VLAANDEREN 2017c

²³ DE MOOR 2000, pp.25–29

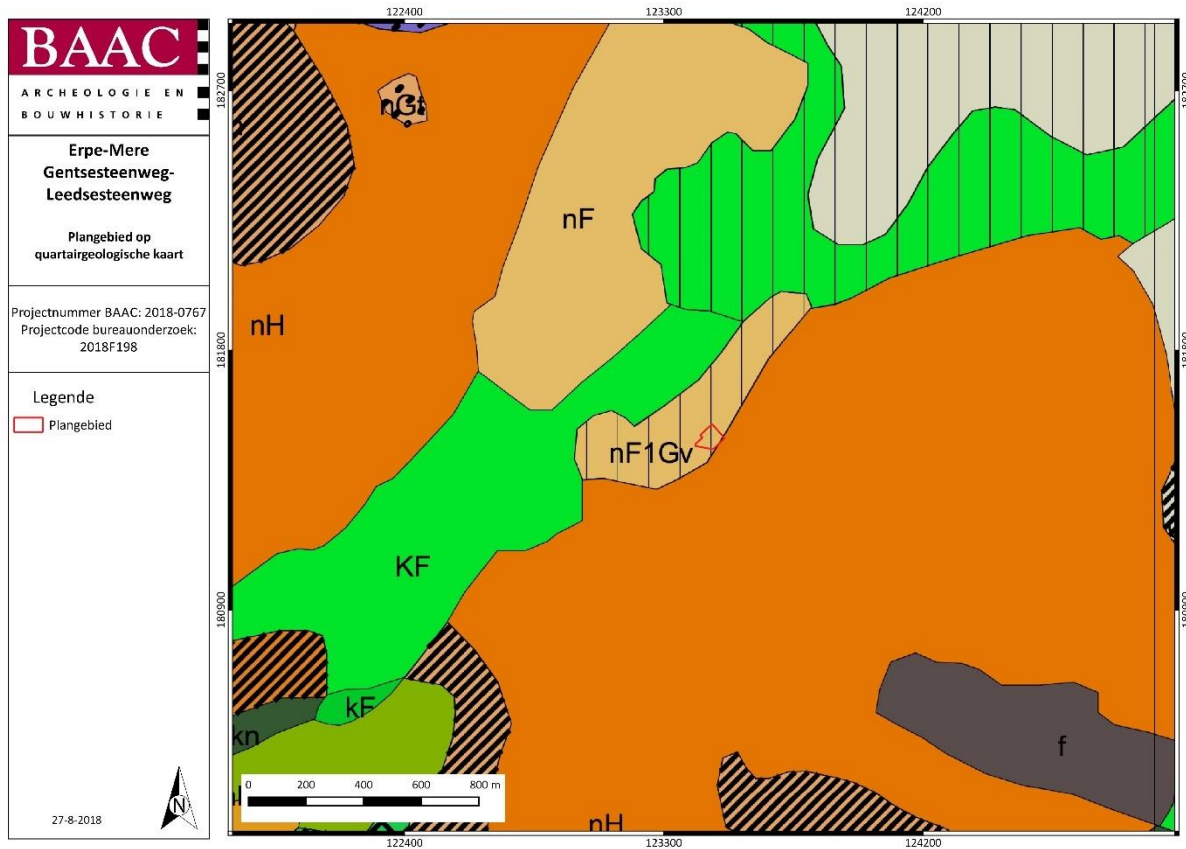
Vlak naast het plangebied is een groot deel van de quartairbodem gekarteerd als nH. Hier zijn dezelfde Weichseliaans niveo-eolisch aangevoerde loess-sedimenten aanwezig, maar werden ze afgezet bovenop diachrone zandige hellingsedimenten die dikwijls zandsteen- of veldsteenfragmenten bevatten. Lokaal kan het zelfs weinig van het tertiair substraat verschillen. Dit is vooral het geval met solifluxiepakketten van tertiaire zanden die onder periglaciale omstandigheden als onderdeel van een opdooilaag verschoven zijn en waarbij vermenging met lokale erosieresten kan opgetreden zijn. Deze sedimenten zijn typerend voor het heuvellandschap. Zoals de naam het zelf zegt zijn het sedimenten die ontstaan zijn door herwerking van in situ sedimenten, dat zowel van tertiaire als van quartaire oorsprong kon zijn. Het sediment werd aan mechanische erosie, aan solifluctie of aan andere hellingsprocessen blootgesteld die tot remaniatie leiden.²⁴

²⁴ DE MOOR 2000, p.33

Figuur 16: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:200.000²⁵

²⁵ DOV VLAANDEREN 2017c

Figuur 17: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000²⁶

Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als OB-bodem, wat wijst op een gewijzigd bodemtype door menselijk ingrijpen. Bodems in de omgeving bestaan voornamelijk uit droge leemgrond met structuur B-horizont (Aba), matig gleyige gronden op leem zonder profielontwikkeling (Adp) en zwak gleyige gronden op leem zonder profielontwikkeling (Acp(c)) met door colluvium bedekte textuur B.

De droge leemgronden (Aba) werden ontwikkeld in het Pleistocene loessdek en bestaan uit een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizon bedekt door de A horizon. De bouwvoor wordt gevormd door donkerbruin, homogeen humushoudend leem. Bij de Aba0 gronden die iets verder van het projectgebied voorkomen, rust de bouwvoor op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem met een gemiddelde van 20% klei en met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Het kleigehalte neemt naar onder toe af, de structuur verdwijnt geleidelijk en de kleur wordt geelbruin. Op geringe of matige diepte begint een steenachtig zand, klei- of klei-zandsubstraat. Deze gronden hebben een gunstige drainage en een hoog waterbergend vermogen. Ze komen vaak voor op hellingen met een snelle oppervlakkige ontwatering en zijn dus gevoeliger voor droogte. De Aba gronden zijn zeer geschikt voor landbouw.²⁷

²⁶ DOV VLAANDEREN 2017c

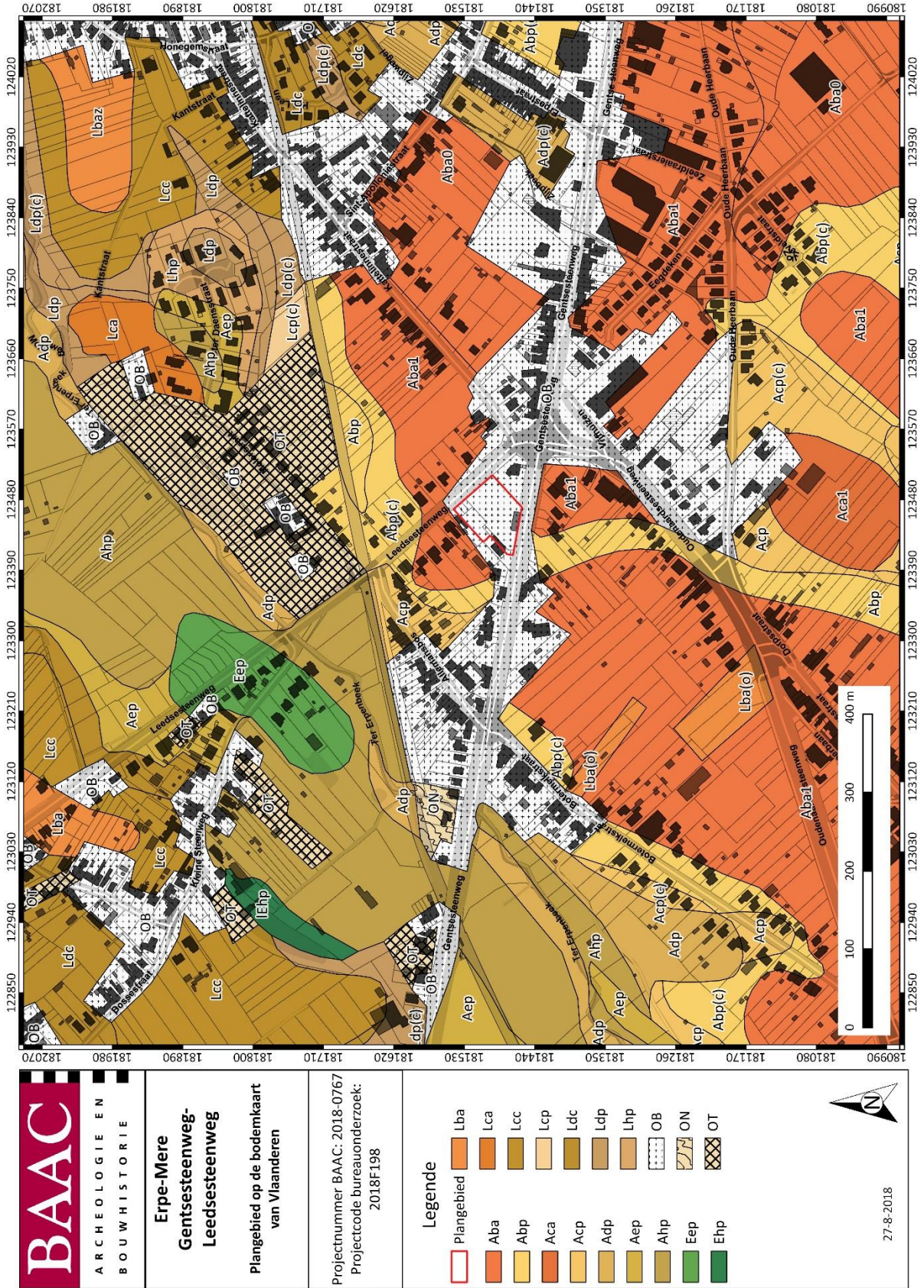
²⁷ Van Ranst 2000, 299.

Bij de matig gleyige gronden op leem zonder profielontwikkeling (Adp) gaat de bruingrijze bouwvoor geleidelijk over in niet gedifferentieerd colluviaal materiaal. Dit bevat baksteenrestjes en houtskoolfragmenten. Onder het colluvium ligt een afgeknotte textuur B of een Tertiair substraat. Vanaf 50 cm komen roestverschijnselen voor. Men vindt dit soort gronden terug in lage brede depressies, op de lage rand van hellingen en als oeverwallen in alluviale valleien. Mits drainage zijn deze gronden geschikt voor de landbouw, maar zijn het meest geschikt voor permanent weiland.²⁸

De Acp-gronden tenslotte komen voor in depressies of lage hellingsgronden en bevatten colluvium. Tussen 80 en 120 cm vertonen deze gronden gleyverschijnselen. Het colluviaal dek rust meestal op een geërodeerd profiel. De diepte waarop de textuur B voorkomt varieert. Deze gronden zijn gevoelig aan tijdelijke wateroverlast en slempen gemakkelijk dicht na regen. Ze zijn zeer geschikt als weiland, maar ook voor het verbouwen van graangewassen en suikerbieten.²⁹

²⁸ Van Ranst 2000, 302.

²⁹ Van Ranst 2000, 300.

Figuur 18: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen³⁰

³⁰ DOV VLAANDEREN 2017a

1.3.2 Historisch kader

Het plangebied ligt in de huidige fusiegemeente Erpe-Mere. In de historische bronnen komt de gemeente Mere pas voor in 1003³¹. Het werd toen vermeld als “Meren” wat vermoedelijk moeras betekent. Romeinse vondsten langs de heirbaan Gent-Brussel doen een oudere oorsprong vermoeden. In de 13de eeuw wordt een familie van Mere genoemd. Het is echter niet duidelijk of deze familie heerlijk gezag had over het dorp. Later worden verschillende families vermeld als bezitters van de heerlijkheid. Onder de familie du Bosch werd Mere verheven tot baronie in 1658. De heerlijkheid was afhankelijk van het grafelijk leenhof te Aalst en had verschillende achterlenen in de omliggende gemeenten. De landbouw werd aangevuld met het weven van linnen als huisnijverheid. In de 19de eeuw kende de textielnijverheid er een hoogtepunt. Tegenwoordig pendelt het grootste deel van de bevolking naar Brussel om te werken.

Erpe werd reeds vermeld in 972 als Arpia³². Vermoedelijk gaat deze benaming terug tot het Germaanse woord voor “stromend water” en verwijst naar de Molenbeek. De heerlijkheid omvatte ook het aangrenzende Erondegem en Ottergem en werd vanaf de 11de eeuw beheerd door de families van Erpe. Onder de familie de Schoutheete werd de heerlijkheid verhoffen tot baronie in 1639. In de 18de eeuw werd de heerlijkheid door erfensmoeilijkheden verkocht aan Jan de Waepenaert, baljuw van Oordegem. Het allodiaal goed omvatte het grootste deel van Erpe, maar er bevonden zich net zoals in Mere nog een aantal kleinere heerlijkheden binnen de dorpsgrenzen. De industrie bleef tijdens de 19de en 20ste eeuw beperkt in Erpe.

1.3.3 Cartografische bronnen

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Villaret (1745-1748)

De Villaretkaart (Figuur 19) is genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers. De kaart kwam tot stand na één van de Franse veroveringstochten door onze gebieden (1745-48). In totaal bestaat de Villaretkaart uit meer dan tachtig kaartbladen. Door de zin voor detail bieden die een uniek zicht op onze gewesten, zo’n kwarteeuw vroeger dan de bekende Ferrariskaart uit 1770-1778. De kaart geeft een rijk beeld van ons cultuurlandschap en de evolutie ervan.³³

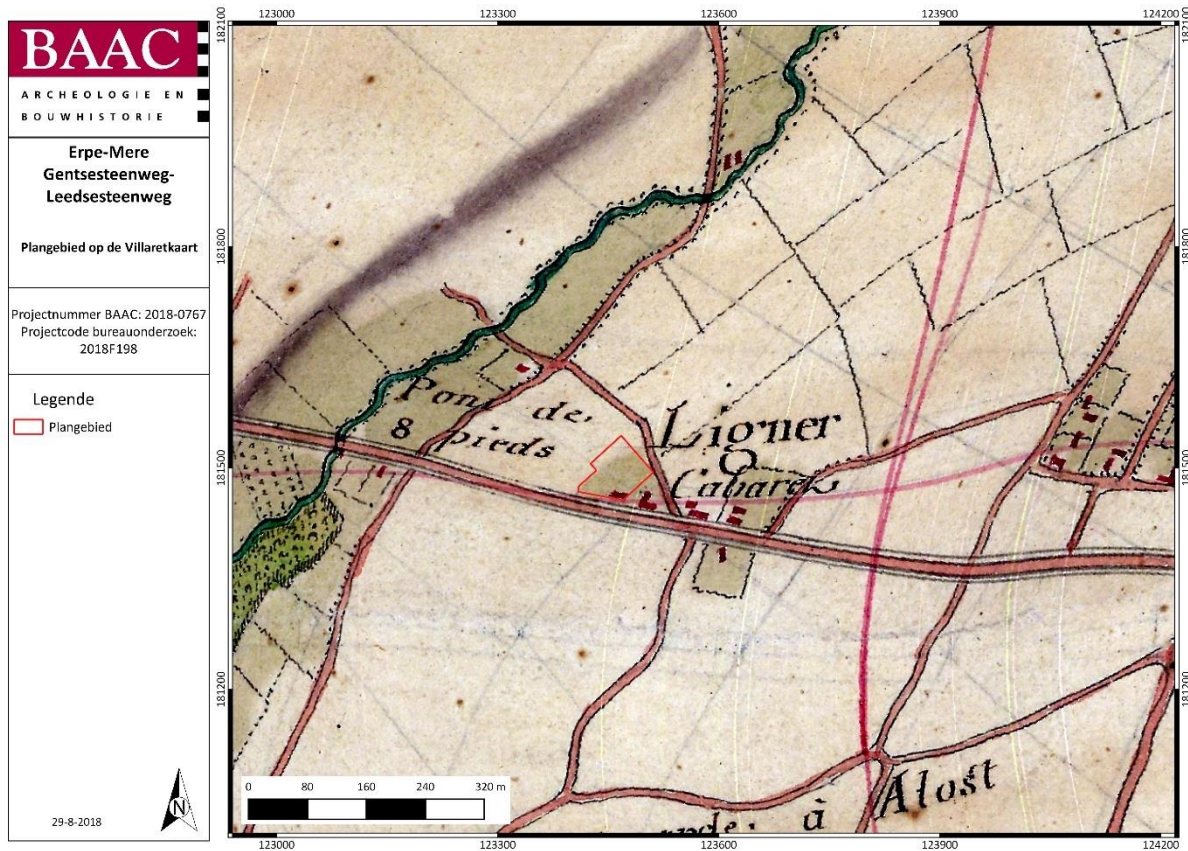
Het plangebied ligt op de Villaretkaart al aan de steenweg tussen Gent en Aalst (hier aangeduid als de “chaussée de Gand à Bruxelles”) en een voorloper van de Leedsesteenweg. Aan het Vijfhuizen-

³¹ Hervé et al. 1980, 675.

³² Hervé et al. 1980, 249.

³³ GEOPUNT 2018a Villaretkaart

kruispunt is een cabaret (kroeg, café of herberg) aangeduid, het plangebied zelf heeft geen specifieke invulling.

Figuur 19: Plangebied op de Villaretkaart³⁴

Ferraris (1771-1778)

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.³⁵

Op de Ferrariskaart (Figuur 20) is te zien dat de steenweg van Gent naar Aalst zijn huidige traject al volgt, en ook de voorloper van de Leedsesteenweg is al op te merken. De Molenbeek loopt ten westen van het plangebied richting het noordoosten en wordt begrensd door kreupelhout en weiland. Het plangebied en de omgeving bestaan uit akkers en velden, soms afgebakend met heggen. Aan het kruispunt van de huidige Gentssteenweg met de huidige Leedsesteenweg is een kleine concentratie aan gebouwen op te merken, al is geen enkel gebouw speciaal benoemd of geïllustreerd. Ter hoogte van het plangebied zijn geen structuren op te merken.

³⁴ GEOPUNT 2018a Villaretkaart

³⁵ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2018

Figuur 20: Plangebied op de Ferrariskaart³⁶

Vandermaelen (1846-1854)

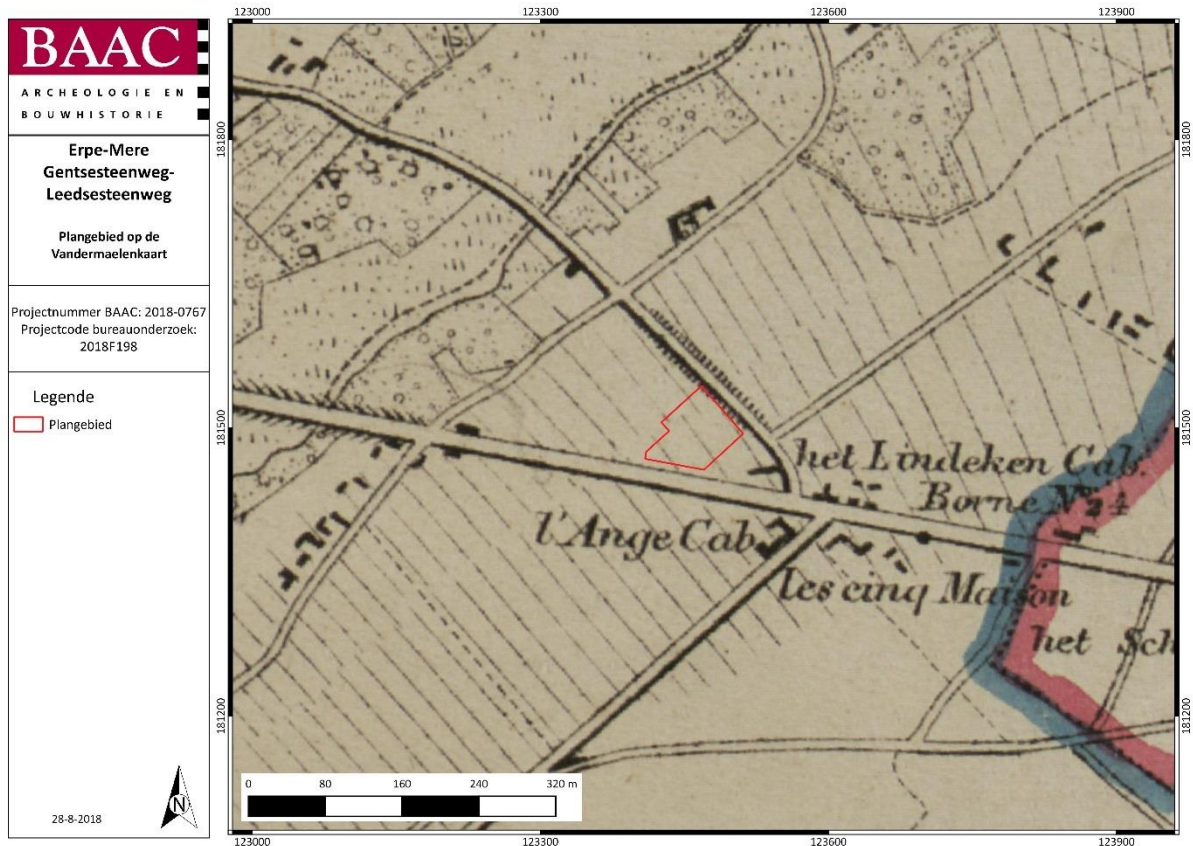
Een volgende bron zijn de Vandermaelenkaarten (Figuur 21), die gemaakt zijn door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) *Carte topographique de la Belgique* is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio's.³⁷

Ook op de Vandermaelenkaart komt het stratenplan al grotendeels overeen met de huidige situatie. De Molenbeek is aangeduid maar niet benoemd en de omgeving van het plangebied kent nog steeds een mix van akkers en bebouwing. De kleine concentratie aan gebouwen wordt ook op deze kaart weergegeven en omvat onder andere een aantal cabarets, afgekort als “cab”. Opvallend is dat het kruispunt op deze kaart ook al “les cinq Maison” (Vijfhuizen) genoemd wordt.

Het plangebied zelf kent op de Vandermaelenkaart geen specifieke invulling.

³⁶ GEOPUNT 2018c

³⁷ GEOPUNT 2018f

Figuur 21: Plangebied op de Vandermaelenkaart³⁸

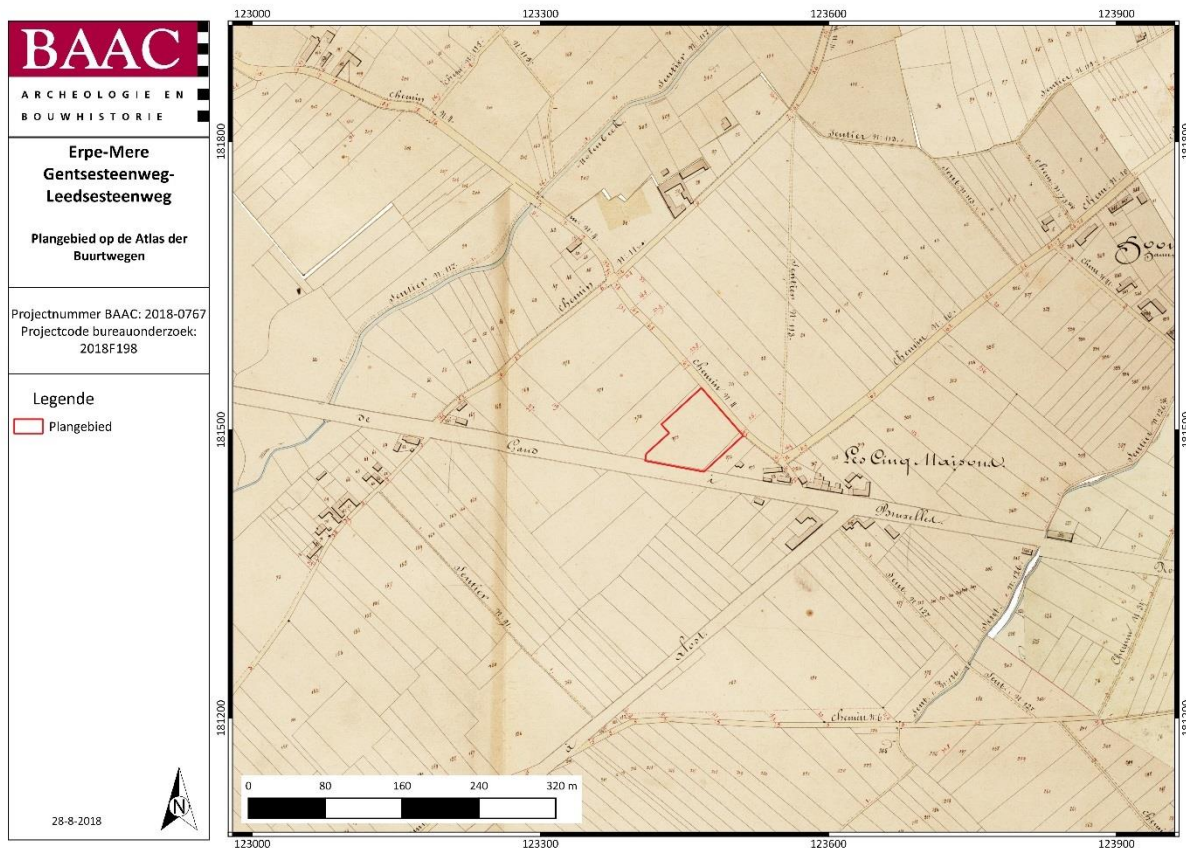
Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Een andere 19^e-eeuwse kadasterkaart is de Atlas der Buurtwegen (Figuur 22). Deze atlas werd opgemaakt in opdracht van de wetgever en had als doel om ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.³⁹

Op de Atlas der Buurtwegen is te zien dat het stratenpatroon weinig verandert ten opzichte van de Vandermaelenkaart, al heet de steenweg tussen Gent en Aalst hier de "Route de Gand à Bruxelles". De concentratie van huizen op het Vijfhuizenkruispunt is ook hier aanwezig en benoemd (Les Cinq Maisons). Ook de Molenbeek is aangeduid, met dezelfde loop als de huidige situatie. Het plangebied Erpe-Mere Gentsesteenweg-Leedsesteenweg kent ook op deze kaart geen specifieke invulling.

³⁸ GEOPUNT 2018d

³⁹ GEOPUNT 2018e

Figuur 22: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen⁴⁰

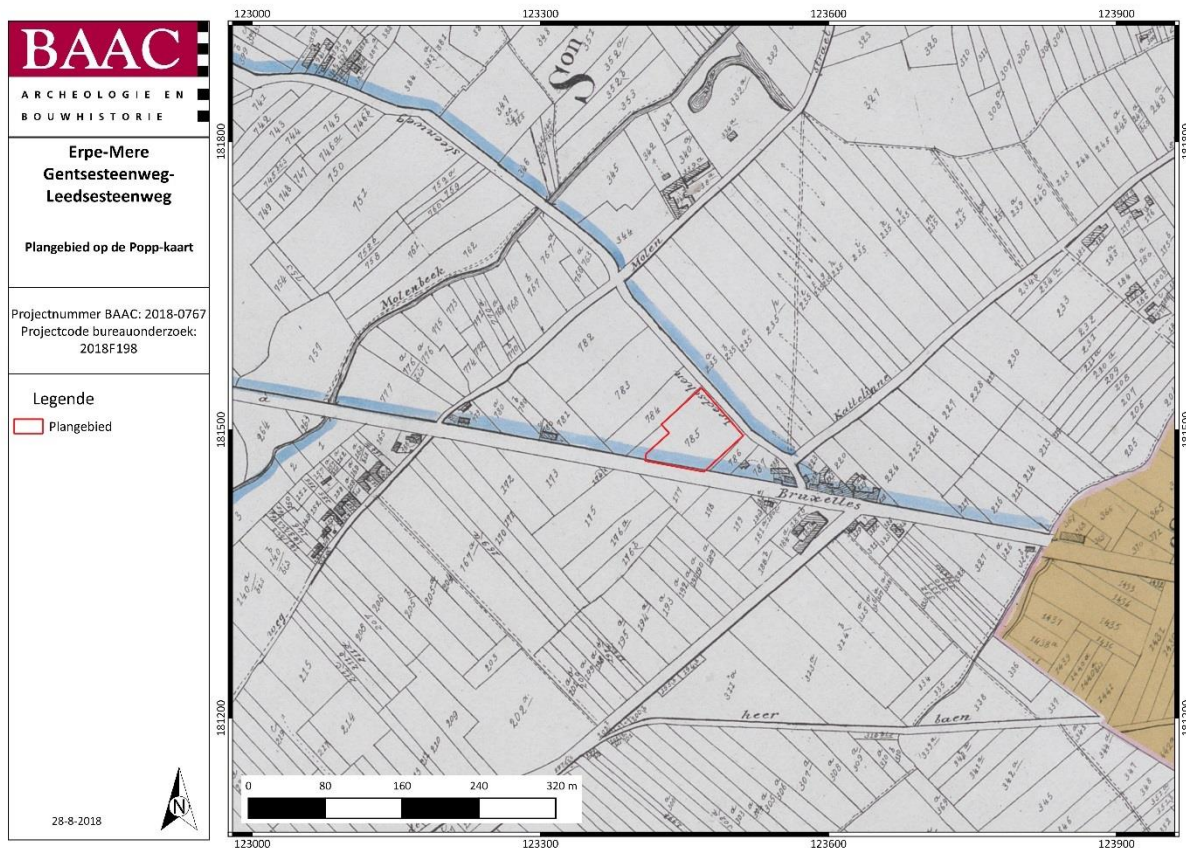
Popp (1842-1879)

De Poppkaarten (Figuur 23) zijn het levenswerk van Philippe-Christian Popp (1805-1879). Van 1842 tot aan zijn dood in 1879 werkte hij aan zijn atlas. Ongeveer alle gemeenten van de toenmalige provincies Brabant, Henegouwen, Luik, Oost- en West-Vlaanderen had hij getekend en gedrukt.⁴¹

Ook op deze kaart verandert de toestand nauwelijks ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen en de Vandermaelenkaart. De Molenbeek en de concentratie huizen aan het Vijfhuizenkruispunt staan aangeduid en de buurtwegen liggen hetzelfde. Het plangebied zelf heeft geen speciale invulling gekregen.

⁴⁰ GEOPUNT 2018b

⁴¹ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2018

Figuur 23: Plangebied op de Poppkaart⁴²

1.3.4 Orthofoto's

Naast de historische kaarten kunnen we op orthofoto's, gemaakt in België sinds 1971, zien welke evolutie het plangebied doormaakte de laatste 50 jaar. Zo is op Figuur 24 (orthofoto uit 2013-2015) een woning te zien aan de Gentssteenweg die op heden niet meer aanwezig is, en dus ergens tussen 2015 en 2017 afgebroken is. Ook aanwezig is een rechthoekige loods die met de lange zijde aan de Gentssteenweg gelegen is. Deze loods is ook op de meest recente orthofoto (Figuur 3) te zien, echter is deze loods vandaag de dag ook al niet meer aanwezig.⁴³

Oudere orthofoto's, zoals die van uit 2000-2003 (Figuur 25), tonen nog een andere situatie aan. Er stonden meer huizen aan de Gentssteenweg en de Leedsesteenweg en in het midden van het plangebied bevond zich een groot rechthoekig gebouw. Dit gebouw is reeds voor 2013 afgebroken, maar de contouren ervan komen wel overeen met de verharding die vandaag de dag te vinden is op het plangebied en zijn er dus mogelijk aan gerelateerd. Ook de huizen op het plangebied zijn voor 2013 reeds afgebroken.

Op de oudste orthofoto, uit 1971 (Figuur 26), is het rechthoekige gebouw in het midden van het plangebied nog steeds te zien. Het plangebied was dus in 1971 al met zekerheid bebouwd, al zijn er doorheen de jaren enkele veranderingen doorgevoerd.

⁴² GEOPUNT 2017

⁴³ Persoonlijke communicatie met initiatiefnemer.

Figuur 24: Plangebied op orthofoto uit 2013-2015⁴⁴

⁴⁴ AGIV 2018c

Figuur 25: Plangebied op orthofoto uit 2000-2003⁴⁵

⁴⁵ AGIV 2018c

Figuur 26: Plangebied op orthofoto uit 1971⁴⁶

1.3.5 Archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied.

Voor het plangebied zelf aan de Gentsesteenweg-Leedsesteenweg zijn geen archeologische waarden gekend (Figuur 27).⁴⁷ Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden (Tabel 1).

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁴⁸

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
31187	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
	ME: LOSSE VONDST AW
31217	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
	ME: LOSSE VONDST AW

⁴⁶ AGIV 2018c

⁴⁷ CAI 2017

⁴⁸ CAI 2017

31221	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL ME: LOSSE VONDST AW
31222	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL RT: LOSSE VONDST AW ME: LOSSE WONDST AW
31224	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL ME: LOSSE VONDST AW
31225	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL ME: LOSSE VONDST AW
31229	ME: LOSSE VONDST AW
31248	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL ME: LOSSE VONDST AW
31283	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL RT: LOSSE VONDST AW
31308	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
31315	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL ME: LOSSE VONDST AW
31316	ME: LOSSE VONDST AW
31317	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
31323	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
31328	RT: LOSSE VONDST AW ME: LOSSE VONDST AW
31329	RT: LOSSE VONDST AW ME: LOSSE VONDST AW
31345	ME: HOFSTEDE ZONDER WALGRACHT (GEEN MORFOLOGISCHE SPOREN BEWAARD)

31677	ME: WATERMOLEN
31956	ST: VONDSTCONCENTRATIE LITHISCH MATERIAAL (VNL ARTEFACTEN, WEINIG WERKTUIGEN)
152621	ME: LOSSE VONDST METALEN SPIEGELDOOSJE
154991	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
155232	ME: LOSSE VONDST AW EN DIERLIJK BOTMATERIAAL
158177	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
158183	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL
158197	ST: LOSSE VONDST LITHISCH MATERIAAL

Voor de regio rond het projectgebied zijn duidelijk verschillende CAI-waarden gekend. Deze waarden behoren tot verschillende periodes, van het Neolithicum tot de late middeleeuwen, en omvatten voornamelijk losse vondsten van lithisch materiaal en aardewerk.

Vermeldenswaardig is een opmerking die bij CAI-nummer 31329, op een steenworp van het plangebied, gedaan werd. Bij de melding dat er aardewerk uit de Romeinse tijd gevonden werd, staat vermeld dat “de auteur vermoedt dat de scherven van een ondertussen vernielde site afkomstig kunnen zijn”⁴⁹.

In de ruimere omgeving van het plangebied zijn eveneens een aantal opgravingen gebeurd. Deze worden weergegeven op Figuur 28. De CAI-gebeurtenissen⁵⁰ spreken van slechts twee preospecties met ingreep in de bodem, ter hoogte van de Evenbroekveld 28 (Erpe-Mere Molenbeek, ID 471) en aan de Keerstraat 1 (Erpe-Mere Keerstraat, ID 393, 2008/189). Beide prospecties kenden een negatief resultaat.

BAAC Vlaanderen heeft eveneens in de buurt opgegraven. De opgraving aan de Dorpsstraat, op 1.2 km van het plangebied, werd in 2014 uitgevoerd. Het gebied is aan de voet van de motteheuvel van Erpe gelegen. Tijdens het vooronderzoek werden resten aangetroffen die vermoedelijk aan het neerhof kunnen gekoppeld worden en vanaf de 13de eeuw dateren. Tijdens de graafwerken werden sporen aangetroffen, daterende vanaf de 10de eeuw. Op dat moment werd het terrein in gebruik genomen. In de 12de-13de eeuw was de mottegracht duidelijk aanwezig. Deze is slechts deels binnen het projectgebied gelegen. Sporen van een neerhof konden niet geduid worden. In de laat 13de-vroeg 14de eeuw raakte de gracht deels in onbruik en werd een poel aangelegd. Hierna werd een gebouw opgericht (15de-17de eeuw) waarvan enkel beperkte funderingsresten van bewaard bleven. Enkele kuilen dateren van de postmiddeleeuwen. Een groot deel van het onderzoeksgebied bleek verstoord te zijn.⁵¹

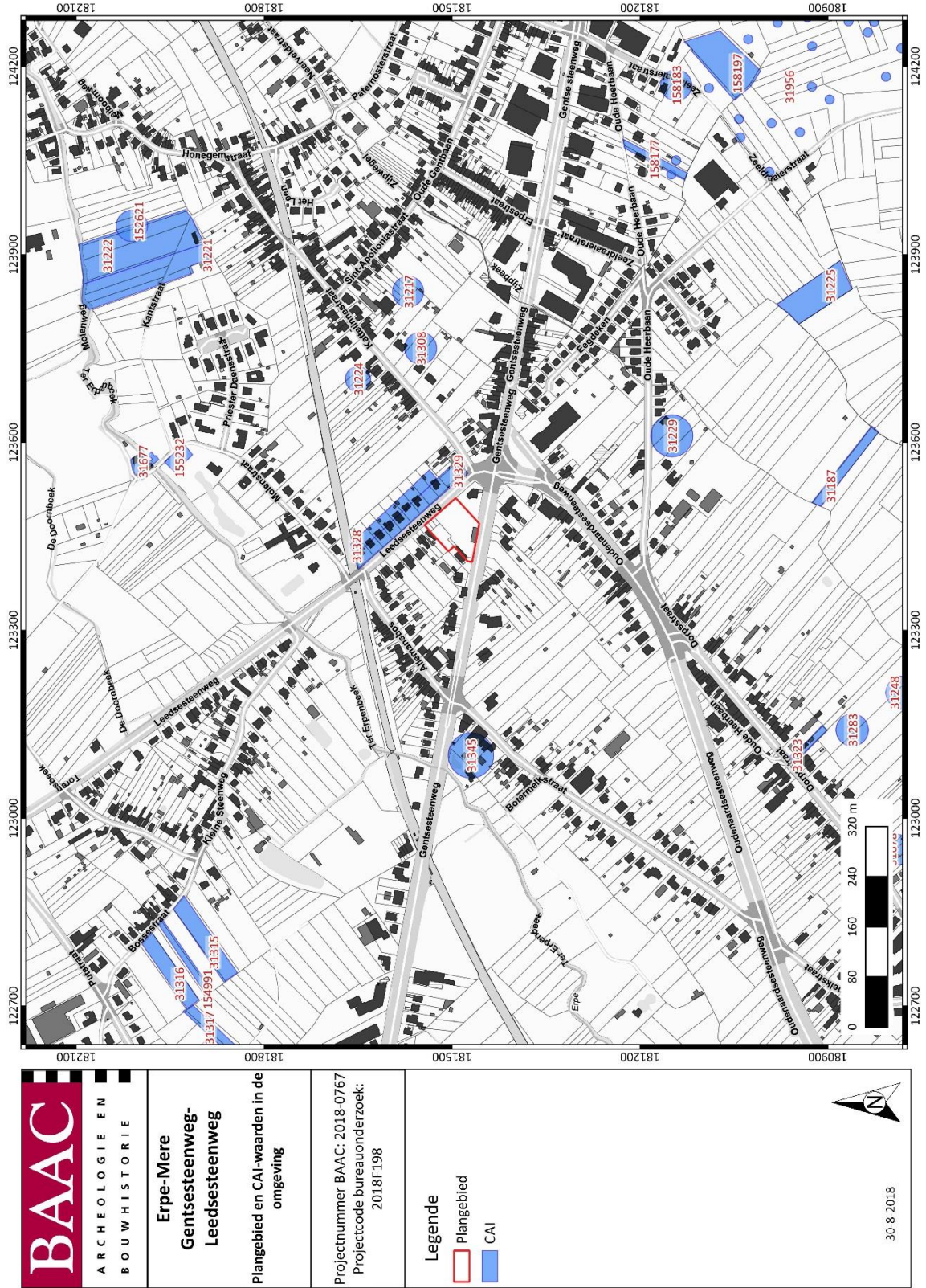
⁴⁹ CAI 2017, <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/31329>

⁵⁰ CAI 2017

⁵¹ DEVROE et al. n.d.

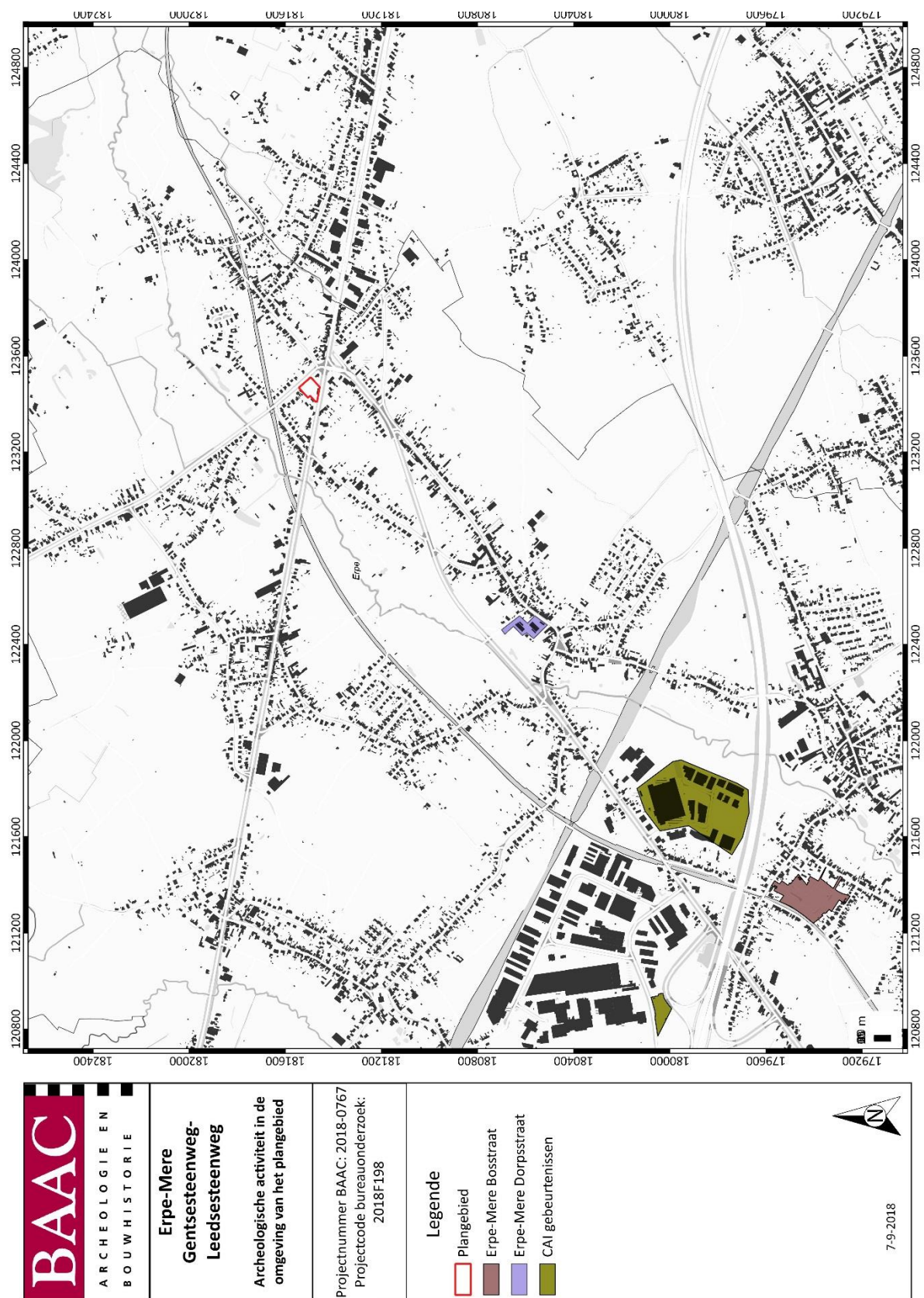
De opgraving aan de Bosstraat, op 2.8 km van het plangebied, werd in 2017 uitgevoerd. Hierbij werden bewoningssporen uit de volle tot late middeleeuwen en enkele sporen uit de ijzertijd en Romeinse periode gevonden. Eveneens werd ook een begraafing uit de Romeinse periode aangetroffen.⁵²

⁵² VERHAEGHE, C., JANSSENS n.d.

Figuur 27: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart⁵³

⁵³ CAI 2017

Figuur 28: Archeologische gebeurtenissen in de omgeving van het plangebied

1.4 Besluit

1.4.1 Datering en interpretatie

Op basis van historische kaarten en orthofoto's werd het plangebied Erpe-Mere Gentsesteenweg-Leedsesteenweg zeker vanaf 1971 bebouwd. Er zijn voor het plangebied zelf geen oudere relevante bijkomende kaartgegevens beschikbaar. Ter hoogte van het plangebied bevindt zich vandaag de dag verharding van ca. 471 m² en een gebouw van 110m². De totale onbebouwde oppervlakte van het plangebied is ongeveer 4230 m².

1.4.2 Archeologische verwachting

In volgende paragraaf worden de resultaten van het bureauonderzoek gesynthetiseerd tot een concrete archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein. Het bureauonderzoek bracht volgende relevante elementen aan het licht:

- Paleolandschappelijke ligging:

Het projectgebied is gelegen op de rechterflank van de Ter Erpenbeekvallei, aan de voet van een getuigenheuvel van het Schelde-Dender interfluvium.

De bodem in de omgeving bestaat uit droge leemgrond met structuur B-horizont, matig gleyige gronden op leem zonder profielontwikkeling en zwak gleyige gronden op leem, eveneens zonder profielontwikkeling. Deze gronden zijn gevoelig voor droogte en zijn voornamelijk geschikt als weiland, al kunnen graangewassen en suikerbieten er gemakkelijk op verbouwd worden.

De iets hogere ligging in de buurt van een rivier maakt dat de omgeving bijzonder aantrekkelijk was voor menselijke occupatie, mogelijk zelfs vanaf de prehistorie, maar zeker ook voor latere periodes.

- Archeologische en historische waarde:

In de omgeving werden reeds heel wat vondsten vanaf de steentijden en de middeleeuwen gevonden. Voor het plangebied zelf zijn er nog geen bronnen betreffende deze periodes voorhanden. De enige manier om hierover informatie in te winnen is dan ook veldonderzoek met ingreep in de bodem. De meeste archeologische indicatoren in de omgeving van het plangebied dateren van de steentijden en de middeleeuwen.

- Gekende verstoring:

Gezien de bebouwing sinds 1971, is het bodembestand binnen het plangebied mogelijk reeds in enige mate aangetast. Op basis van een bureaustudie kan de exacte verstoringsgraad echter niet ingeschat worden. De kans op het treffen van archeologische sporen is wel hoog. Van de huidige bebouwing (20e-eeuws, 110m²) is niet gekend of er een kelder aanwezig is. Verdere verstoring is mogelijk slechts beperkt tot de voorziening van funderingen.

- Geplande verstoring:

Door de geplande aanleg van een wegenis en een complex van woon-, kantoor- en handelsruimtes met een ondergrondse parkeergarage van twee verdiepingen zal het plangebied een quasi totaalverstoring kennen. De kans dat nog intacte archeologische waarden geraakt zullen worden bij deze ingrepen is zeer groot.

- Conclusie:

Op basis van een historische, cartografische en archeologische analyse zijn bewoningssporen en resten van menselijke activiteit te verwachten uit de volgende periodes:

- Steentijd

De landschappelijke ligging van het plangebied, op de aanzet van de getuigenheuvel van het Schelde-Dender interfluvium en in de onmiddellijke omgeving van waterlopen, is een gunstige factor voor het aantreffen van steentijdarcheologie. Een riviervallei vormt namelijk een ideale locatie voor jagers-verzamelaars door de nabijheid van stromend water en de aanwezigheid van hoger gelegen gronden. De kans op steentijdarcheologie binnen het onderzoeksgebied is hierdoor aanwezig. Deze verwachting wordt versterkt door de aanwezigheid van verschillende vondsten in de omgeving van het projectgebied.

- Metaaltijden en Romeinse periode

Ook voor deze periodes is de landschappelijke ligging van het plangebied een eerste indicatie voor het aantreffen van vondsten uit deze perioden. Aangezien het plangebied is gelegen op de flank van een getuigenheuvel, kan worden uitgegaan van een grote aantrekkingskracht voor niet alleen occupatie in de steentijd, maar eveneens later. Ook voor de Romeinse periode werden reeds verschillende archeologische waarnemingen gedaan in de omgeving van het plangebied.

- Middeleeuwen tot nieuwste tijd

Meerdere historische kaarten (zie 1.3.3) geven een indicatie van het landgebruik vanaf de 18de eeuw. Hieruit kan worden vastgesteld dat de gronden voornamelijk als landbouwgrond in gebruik waren. Op luchtfoto van 1971 is reeds bebouwing zichtbaar.

1.4.3 Potentieel op kennisvermeerdering

Op basis van het bureauonderzoek voor het plangebied bleken onvoldoende gegevens verzameld om de aan- of afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven. Er kan wel een gemotiveerde uitspraak gedaan worden over het al dan niet moeten nemen van verdere maatregelen.

Het potentieel op kennisvermeerdering bij verder onderzoek wordt door de volgende elementen gestaafd:

- Ligging:

Het projectgebied is gelegen aan het Vijfhuizenkruispunt. Bewoning van dit kruispunt kon door middel van cartografische gegevens vastgesteld worden vanaf de 18^e eeuw, bewoning van het plangebied zelf is met zekerheid vast te stellen vanaf de 20^e eeuw. Het Vijfhuizenkruispunt bevindt zich op de rechterflank van de Ter Erpenbeekvallei, aan de voet van een getuigenheuvel van het Schelde-Dender interfluvium. De aanwezigheid van hoger gelegen gronden in combinatie met de nabijheid van stromend water maakt de locatie bijzonder aantrekkelijk voor bewoning uit verschillende tijdsperiodes.

- Gekende verstoring:

Gezien de exacte verstoring veroorzaakt door het huidige gebouw niet gekend is, maar de oppervlakte van dit huis zich beperkt tot 110 m² (op een totale oppervlakte van 4811 m²), is de kans zeer reëel dat zich onder het huidige loopniveau nog sporen en vondsten bevinden van vroegere occupatieperiodes. Door het graven van de ondergrondse parkeergarage zullen de potentiële sporen van bewoning en activiteit uit het verleden vernietigd worden.

- Archeologische en historische waarde:

Archeologische sporen en vondsten ter hoogte van het plangebied kunnen nieuwe inzichten aanleveren over de bewoningsevolutie van de omgeving van het Vijfhuizenkruispunt. Sinds wanneer zijn er sporen van menselijke bewoning in dit gebied? Zijn er sporen of vondsten die verwijzen naar de invulling van het kruispunt? Wat gebeurde er tijdens de periodes van voor het cartografische bronnenmateriaal? Verder archeologisch onderzoek kan helpen een vollediger beeld te scheppen voor het gebied.

- Concrete verwachting:

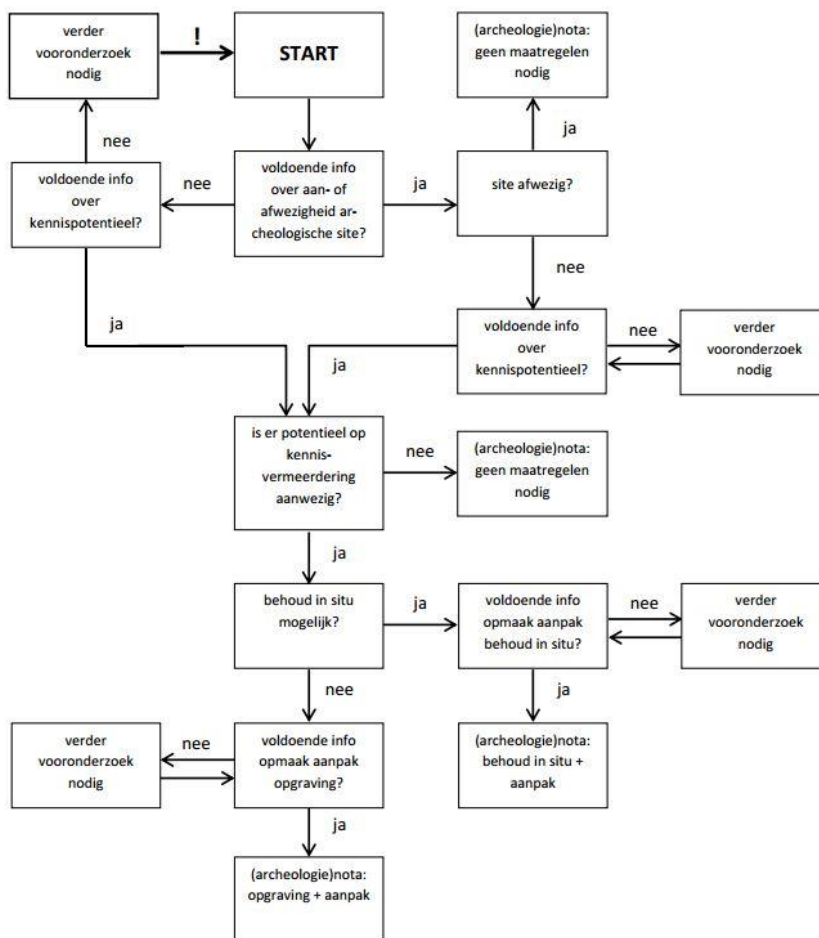
Concreet worden bewoningsresten van vroegere occupatie verwacht, mogelijk vanaf de steentijden.

1.4.4 Afweging noodzaak verder onderzoek

Bovenstaand overzicht geeft aan dat het potentieel op waardevolle kenniswinst bij verder archeologisch vooronderzoek bijzonder hoog is, en blijkt dan ook binnen de context van de voorliggende stedenbouwkundige vergunningsaanvraag onontbeerlijk. Voor de site aan het Vijfhuizenkruispunt komen we dan ook tot de volgende conclusie:

- Voldoende info aanwezigheid site: nee
- Voldoende info over kennispotentieel: ja
- Potentieel kennisvermeerdering aanwezig: ja
- Behoud in situ mogelijk: nee
- Voldoende info voor Programma van Maatregelen Opgraving: nee

Gevolg: verder vooronderzoek is noodzakelijk, zie bijbehorend programma van maatregelen.

Figuur 29: beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek.⁵⁴

⁵⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016, fig.3.

2 Samenvatting

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen werd voor het plangebied aan de Gentssteenweg 52 te Erpe-Mere een archeologienota opgesteld. Binnen het plangebied wordt de aanleg van een wegenis, een ondergrondse parkeergarage van twee verdiepingen en verschillende woon-, kantoor-, en handelsruimtes voorzien door de initiatiefnemer. Het terrein bevat op het moment van de uitvoering van het bureauonderzoek nog een gebouw en een verhard oppervlak. De aanwezige structuren zullen gesloopt worden en plaats maken voor het nieuwe complex.

Het plangebied bevindt zich aan het Vijfhuizenkruispunt in Erpe-Mere. Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het terrein en het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek. Op basis van de uitgevoerde bureaustudie werd vastgesteld dat het plangebied vermoedelijk nog bewoningssporen uit vroegere periodes omvat. Potentieel zijn voornamelijk sporen daterende uit de steentijden, metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen, gezien de vondsten in de buurt, nog aanwezig.

Gezien de exacte verstoring veroorzaakt door het huidige gebouw niet gekend is, maar de oppervlakte van dit huis zich beperkt tot 110 m² (op een totale oppervlakte van 4811 m²), is de kans zeer reëel dat zich onder het huidige loopniveau nog sporen en vondsten bevinden van vroegere occupatieperiodes. De huidige bouwplannen vormen dan ook een bedreiging voor het bodemarchief. Verder archeologisch vooronderzoek is nodig, gezien behoud in situ niet mogelijk blijkt. De geplande parkeergarage van twee verdiepingen komt lager te liggen dan de huidige gekende verstoring. Een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem, zoals vermeld in het programma van maatregelen, kan dan ook zeker leiden tot kenniswinst voor de omgeving. Na een kosten-batenanalyse blijkt een landschappelijk booronderzoek het meest aangewezen voor het plangebied.

Vanwege het feit dat de gronden nog niet in eigendom zijn, het aanwezige gebouw gesloopt en de bestaande verharding nog verwijderd moeten worden, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. De sloop mag slechts gebeuren tot op het maaiveld, het vloerniveau dient bewaard te blijven tot de aanvang van het verder vooronderzoek met ingreep in de bodem en mag slechts uitgebroken worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. Ook het verwijderen van bestaande gewassen moet voorafgaand aan het archeologisch onderzoek slechts tot op het maaiveld gebeuren.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart	2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)	3
Figuur 3: Plangebied op huidige orthofoto	6
Figuur 4: Geplande ingrepen op verdieping -2	7
Figuur 5: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op verdieping -2 op orthofoto	8
Figuur 6: Geplande ingrepen op verdieping -1	9
Figuur 7: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op verdieping -1 op orthofoto	10
Figuur 8: Geplande ingrepen op het gelijkvloers	10
Figuur 9: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op gelijkvloers op orthofoto	11
Figuur 10: Doorsnede van de toekomstige inplanting	12
Figuur 11: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)	17
Figuur 12: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM	18
Figuur 13: Hoogteverloop terrein	19
Figuur 14: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart.....	21
Figuur 15: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied	22
Figuur 16: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:200.000	24
Figuur 17: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000	25
Figuur 18: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen	27
Figuur 19: Plangebied op de Villaretkaart.....	29
Figuur 20: Plangebied op de Ferrariskaart	30
Figuur 21: Plangebied op de Vandermaelenkaart.....	31
Figuur 22: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen.....	32
Figuur 23: Plangebied op de Poppkaart	33
Figuur 24: Plangebied op orthofoto uit 2013-2015	34
Figuur 25: Plangebied op orthofoto uit 2000-2003	35
Figuur 26: Plangebied op orthofoto uit 1971.....	36
Figuur 27: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart	40
Figuur 28: Archeologische gebeurtenissen in de omgeving van het plangebied.....	41
Figuur 29: beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek	45

4 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.....	36
--	----

5 Plannenlijst

Plannenlijst Erpe-Mere Gentsesteenweg- Leedsesteenweg	Projectcode bureauonderzoek 2018F198
Plannummer	Figuur 1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op topografische kaart.
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 2
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op het GRB (kadasterkaart)
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/08/218 (raadpleging + plot door BAAC)
Plannummer	Figuur 5
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied en toekomstige inplanting op verdieping -2 op orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 7
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied en toekomstige inplanting op verdieping -1 op orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 9
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied en toekomstige inplanting op gelijkvloers op orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 11
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied en omgeving op DHM Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/08/2018 (raadpleging)

Plannummer	Figuur 12
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied en hoogteprofielen op DHM Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 14
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op tertiairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 16
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:200.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 17
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 18
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op bodemkaart
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 20
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgeteld door Joseph de Ferraris
Aanmaakschaal	1:11.520
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1771-1778
Datum	28/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 21
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart, opgesteld door Philippe Vandermaelen
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1846-1854
Datum	28/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 22
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1843-1845

Datum	28/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 23
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Poppkaart
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1842-1879
Datum	28/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 24
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto uit 2013-2015
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/08/218 (raadpleging + plot door BAAC)
Plannummer	Figuur 25
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto uit 2000-2003
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/08/218 (raadpleging + plot door BAAC)
Plannummer	Figuur 26
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto uit 1971
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/08/218 (raadpleging + plot door BAAC)
Plannummer	Figuur 27
Type plan	Centraal Archeologische Inventaris
Onderwerp plan	Plangebied op CAI-kaart
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	2001-2016
Datum	30/08/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 27
Type plan	Centraal Archeologische Inventaris
Onderwerp plan	Archeologische gebeurtenissen in de omgeving van het plangebied
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	2001-2016
Datum	07/09/2018 (raadpleging)

6 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2016. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerendergoed.be>.
- AGIV, 2018a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Bodemerosiekaart. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2018b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.
- AGIV, 2017. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2018c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2017, Vlaanderen.
- AGIV, 2018d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2018e. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- BEYAERT, M. et al., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.
- CAI, 2017. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerendergoed.be/>.
- DEVROE, A., VAN REMOORTER, O. & CORNELIS, L., *BAAC Vlaanderen Rapport, s.n. Archeologische opgraving, Erpe, Dorpsstraat (motte)*, in preparatie
- DOV VLAANDEREN, 2017a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2017b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2017c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- GEOPUNT, 2018a. GEOPUNT VLAANDEREN.
- GEOPUNT, 2018b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2018c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.

- GEOPUNT, 2018d. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be> [Accessed August 2, 2016].
- GEOPUNT, 2017. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2018e. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.
- GEOPUNT, 2018f. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2018. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- DE MOOR, G., 2000. *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: Kaartblad 22 Gent*, Gent: Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen.
- VERHAEGHE, C., JANSSENS, N., *BAAC Vlaanderen Rapport 672. Archeologische opgraving Erpe-Mere Bosstraat*,

7 Bijlagen
